

Slutrapport

Dnr 2015 – 007042

Projektnr 40214-2

Avser perioden 2015-11-03 - 2016-06-30

Kunskapslänken

Ett fortsättningsprojekt för att forma en sektorsövergripande kunskapsorganisation med ansvar att koordinera, kanalisera och utveckla arbetet med lärande och utbildning för hållbar utveckling på nationell, regional och lokal nivå

Ett samarbete mellan Energikontor Sydost, Bio Fuel Region och Framtidsmuseet Borlänge

Energimyndighetens titel på projektet – svenska Kunskapslänken del 2	
Energimyndighetens titel på projektet – engelska The Knowledge link	
Universitet/högskola/företag Energikontor Sydost	Avdelning/institution [Klicka här och skriv]
Adress Smedjegatan 37 352 46 Växjö	
Namn på projektledare Kerstin Eriksson	
Namn på ev övriga projektdeltagare [Klicka här och skriv]	
Nyckelord: 5-7 st Barn, unga, delaktighet, energi, klimat, hållbar utveckling	

Förord

Kunskapslänken har drivits av en projektgrupp med tre partners, där Energikontor Sydost varit huvudprojektledare och projektägare. Energikontor Sydost verkar i Blekinge, Kronoberg och Kalmar län. Övriga partners i projektgruppen har varit BioFuel Region med verksamhet i de fyra norrlandslänen och Framtidsmuseet i Borlänge med Dalarna som verksamhetsfält. Samtliga projektpartners har tillsammans med huvudprojektledaren varit delansvariga för projektets genomförande på nationell nivå samt ansvariga för varsin regional del av landet. Projektgruppens arbete har stämts av med representanter för det myndighetsnätverk som projektet initierade våren 2015, samt i kontakter med representanter för Miljö- och energidepartementet, Utbildningsdepartementet, Miljömålsrådet och handläggaren på Energimyndigheten. På regional nivå har projektet samverkat med tidigare etablerade nätverk och kontakter med länsstyrelser, regionförbund, universitet och högskolor. Dessa olika samtals- och kontaktforum, i kombination med fortsatt samarbete med forskningsledaren för tidigare KNUT-projektet, har utgjort referensgrupper och tillfört projektet ny kunskap, nya idéer och erfarenheter som utvecklat projektarbetet efter hand. Denna projektomgång av Kunskapslänken har finansierats av Energimyndigheten till 80 procent och 20 procent av de tre projektpartnererna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Summary	4
Inledning/Bakgrund	5
Genomförande och resultat	8
Nationell nivå	9
Regional nivå	18
Slutsatser och diskussion	19
Publikationslista	23
Bilagor	24

Sammanfattning

Länka samhällsberättelserna till skolans undervisning och få en utbildning för framtiden!

En nationell kunskapsorganisation byggd på samarbete mellan forskning, myndigheter, intresseorganisationer och näringsliv, som engagerar barn och unga och tar vara på deras lust att lära, kan utgöra en kraftsamling som gynnar en hållbar samhällsutveckling. Kunskapsorganisationen för lärande för hållbar utveckling, Kunskapslänken, ökar möjligheten för skolor och pedagoger att skapa aktuell och relevant undervisning med direkt anknytning till samhällets pågående satsningar, något som forskningen pekar på är en av de viktigaste faktorerna för att involvera barn och unga i framtidens utmaningar och framtidsprojekt.

Projektet Kunskapslänken har genom stöd från Energimyndigheten utvecklats till en nationell plattform för implementering av utbildning för hållbar utveckling. Kunskapslänken bygger på erfarenheter och resultat från tidigare KNUT- projektet, (2009-2014), som syftade till att utveckla ett meningsfullt lärande med fokus på miljö, energi och hållbar utveckling. Genom innovativa grepp, byggd på internationell forskning, har det under projekttiden utvecklats verktyg, metoder och arbetssätt som startar processer för att ge en transformativ inriktning på utbildningens genomförande i samarbeten mellan skolan och omgivande samhälle.

Aldrig har arbetet med samhällsomställningar mot hållbar utveckling och grön ekonomi varit viktigare än nu. På såväl internationell som nationell, regional och lokal nivå tas det nu bland annat fram handlingsplaner för Agenda 2030, GAP, 10YFP, nyindustrialiseringsstrategi, livsmedelsstrategi och åtgärdsprogram för miljömålen. Sverige har bra läroplaner med tydligt fokus på hållbar utveckling, men erfarenheter, studier och forskning visar att skolledare och pedagoger efterlyser stöd för att göra konkret utbildning utifrån skolans uppdrag. Andra studier visar på minskad måluppfyllelse i skolan och ett ökat utanförskap bland samhällets unga vilket kan bero på att barn och ungdomar inte blir delaktiga i verkliga problem och utmaningar i skolan, att *"undervisningens innehåll saknar relevans"*. Skolan som verksamhetsområde deltar sällan i frågor rörande samhällsutveckling, vare sig på lokal eller nationell nivå. Sammantaget leder detta till att glappet mellan skolans undervisning och den pågående samhällsutvecklingen ökar.

Genom möten och samtal med en mängd olika aktörer på nationell, regional och lokal nivå har projektet fått en klar bild av behovet av en sektorsövergripande nationell kunskapsorganisation som kan länka samhällets berättelser till landets barn och unga genom att använda skolan som plattform där undervisningen ges ett relevant innehåll. Projektledningen för Kunskapslänken vill nu formalisera en nationell organisation för att stötta arbetet för att skolan ska möta samhället och bli en viktig del i arbetet med Agenda 2030. Vi vill se en utbildning som överensstämmer med övrig samhällsutveckling och som förbereder unga medborgare för deltagande och dialog. Sektorsövergripande kunskapslänkar behöver upprättas för att mer systematiskt och långsiktigt skapa processer som involverar och engagerar, i utbildning och samhällsliv.

Summary

Link social stories to the school's teaching and get an education for the future!

A collaboration between research, government agencies, NGOs and the business community with a common purpose and goal of education for sustainable development can represent a power that benefits all target groups linked to learning and education. A national organization of knowledge on learning for sustainable development, the Knowledge Link, enhances the ability of schools and educators to create current and relevant education directly related to society's ongoing efforts, which research indicates is one of the most important factors to involve children and young people in future challenges and future projects.

The project Knowledge Link has, by support of the Swedish Energy Agency, developed into a national platform for the implementation of education for sustainable development. The Knowledge Link is based on the experiences and results from the previous KNUT-project (2009-2014), which aimed to involve students in meaningful learning with a focus on the environment, energy and sustainable development. During the project, tools, methods and approaches that can start processes to provide a transformative focus on education implementation, have been developed through innovative approaches based on international research.

Never has the work of community development changes towards sustainable development and green economy been more important than it is now. On international as well as, national, regional and local level, action plans are now being drawn up for Agenda 2030, GAP, 10YFP, neo industrialization strategy, food strategy and action program for environmental objectives.

Sweden has good curricula with a clear focus on sustainable development, but experiences, studies and research shows that school leaders and teachers call for support to make a practical training based on the school's mission. Other studies show a reduced level of goal achievement in school and an increased level of exclusion among young people which may be due to children and young people being involved in real problems and challenges by the school's education, that the *"educational content is lacking in relevance"*. School activity is rarely involved in matters concerning community development, whether at local or national level. This all means that the gap between school education and the ongoing development of society increases.

Through meetings and conversations with a variety of stakeholders at national, regional and local level, the project has been given a clear picture of the need for a multisectoral national knowledge organization that can link social stories to children and young people by using the school as a platform where teaching is given a relevant content.

The project management for the Knowledge Link now wants to formalize a national organization to support the work of the school to meet the community and become an important part of the Agenda 2030. We want an education that is consistent with the rest of society and preparing young citizens for participation and dialogue. Multisectoral knowledge links need to be established to create more systematically and long-term processes that involve and engage in education and community life.

Inledning/Bakgrund

Kunskapslänken del 2 är en fortsättning på Kunskapslänken(P40214-1)som Energimyndigheten finansierade under perioden december 2014 – augusti 2015. Kunskapslänken bygger i sin tur på resultat från KNUT-projektet som delfinansierades av Energimyndigheten åren 2009 – 2014.

Att kunskap och lärande är grundpelarna för en hållbar samhällsutveckling är alla överens om. Detta tydliggörs bland annat i de nya globala hållbarhetsmålen, *Agenda 2030*¹, där mål fyra har som delmål att *”senast år 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar”*.

I *Global Action Programme for ESD*² (GAP) framhålls lärande och utbildning som nyckelfaktorer för att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. GAP vänder sig direkt till skolan och utbildningssfären med fem fokusområden:

- att integrera lärande för hållbar utveckling i skolans styrdokument
- att implementera lärande för hållbar utveckling i undervisningen
- att öka lärares kunskaper inom hållbar utveckling
- att mobilisera ungdomar och ge dem handlingskraft
- att involvera lokala samhällen och kommuner genom medborgardrivna program för utbildning för hållbar utveckling

I den svenska skolans styrdokument tydliggörs lärande för hållbar utveckling som ett övergripande perspektiv och ska därför genomsyra all undervisning. Erfarenheter, studier och forskning från organisationer och projekt som arbetat för att stödja implementeringen av lärande för hållbar utveckling i skolan visar dock att skolledare och pedagoger har behov av kompetensutveckling och efterlyser stöd från andra samhällsaktörer för att göra konkret undervisning utifrån skolans övergripande perspektiv.

Andra studier, både nationella och internationella, visar minskande måluppfyllelse i skolan och ett ökat utanförskap bland samhällets unga. En av orsakerna som forskning pekar på är att barn och ungdomar inte involveras i verkliga problem och utmaningar i skolan, att *”undervisningens innehåll saknar relevans”*. Detta bidrar till ett ökat glapp mellan skolans undervisning och den pågående samhällsutvecklingen vilket är allvarligt då det i sin tur kan resultera i samhällets oförmåga till handlingskompetens och att skapa kapacitet för att möta morgondagens utmaningar. (I kommande text benämns aktörer utanför skolans ordinarie verksamhet med samlingsbegreppet samhället).

Ett annat konstaterande är att samhället i stort och även skolans undervisning fortfarande är uppdelade i olika fack, stuprör, både inom organisationer som mellan organisationer. Detta har tydliggjorts bland annat i samtalen i det myndighetsnätverk som Kunskapslänken initierade under 2015 samt med kontakter på departementsnivå.

¹ <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

² <http://swedesd.uu.se/GAP>

Brist på sektorsövergripande samverkan visas också tydligt på regional och lokal nivå där det är svårt att samla organisationer, förvaltningar, kommunala bolag och privat näringsliv runt en gemensam fråga/utmaning. Speciellt om frågan berör ett område som inte är direkt knuten till organisationens uppdrag. Erfarenheter från tidigare projekt visar att skolan som verksamhetsområde sällan involveras i frågor rörande samhällsutveckling, vare sig på den lokala eller nationella nivån.

De erfarenheter, studier och forskning som hänvisas till ovan är till stora delar resultat från KNUT-projektet och Kunskapslänken som sammantaget gett en klar bild av olika samhällsaktörers behov och intresse av samordnade insatser mot barn och unga för att nå målen för en hållbar samhällsutveckling. En viktig del i detta arbete är att visa på utbildningens roll i all hållbar samhällsutveckling och därmed verka för att detta lyfts fram och tydliggörs i olika nationella, regionala och lokala utvecklingsdokument.

KNUT- projektet syftade till att påbörja ett kvalitetsarbete i skolan som satte avtryck i klassrummet och involverade elever i meningsfullt lärande med fokus på miljö, energi och hållbar utveckling.

Under projekttiden identifierades flera framgångsfaktorer men också faktorer som hindrar skolutvecklingsarbete. Bland annat att utvecklingsarbete inte kan drivas av eldsjälarna utan måste vara förankrad på förvaltnings- och skolläsnivå. Ett annat hinder är just avsaknaden av länkar mellan skolan och samhället och därmed utebliven relevans i undervisningen.

För att ta vara på resultaten från KNUT- projektet och den forskning som följde projektet diskuterades möjligheten att *skapa en sektorsövergripande nationell kunskapsorganisation, med ansvar att koordinera och kanalisera forskningsresultat, information och samhällsberättelser i samverkan med akademien, myndigheter, näringsliv och andra organisationer som verkar för lärande för hållbar utveckling, kunskapslänkar*. Så skapades projektet Kunskapslänken vars syfte var att titta på förutsättningarna och ta fram ett förslag på en nationell kunskapsorganisation som genom att nyttja befintliga nätverk skulle fungera som länk mellan nationell, regional och lokal nivå och via regionala noder nå ut till skollära, pedagoger och skolorganisationer. I första hand i de län där KNUT-projektet byggt nätverk och skapat kontakt med resurspersoner och organisationer.

Kunskapslänken skulle på så sätt underlätta för myndigheter, näringsliv och andra organisationer inom hållbar samhällsutveckling att nå landets unga medborgare med sina samhällsberättelser samtidigt som eleverna fick det relevanta innehållet i undervisningen som de efterlyser. Genom en samlad kunskapsorganisation bedömdes förutsättningarna öka för att barn och unga får de kunskaper och den handlingskompetens de behöver för att påverka sin framtid både som medborgare och konsument men även genom val av utbildning och yrke.

Sektorsövergripande samverkan kräver olika dialogforum och som en första åtgärd för att skapa en nationell kunskapsorganisation initierades under våren 2015 ett myndighetsnätverk³ med tolv myndigheter och SKL. Parallellt med detta togs kontakt med berörda departement och Miljömålsrådet. Ett annat forum för samtal var nätverket för de nationella intresseorganisationerna som i sina uppdrag arbetar för att stödja skolor i lärandet för hållbar utveckling, HUT-gruppen⁴.

Regionalt intensifierades samtalen med länsstyrelser, regionförbund och universitet och högskolor.

Ambitionen att få fram ett färdigt förslag till nationell kunskapsorganisation, genom samverkan mellan olika myndigheter, kunde inte förverkligas under våren 2015. Flera faktorer spelade in, bland annat långa ledtider för förankring och beslut på ledningsnivå samt att man var mitt inne i ett verksamhetsår och därmed inga finansiella medel för detta fanns tillgängliga. Olika syn på "vad" och "hur" frågorna samt att det "inte fanns en tradition att samverka" var också bidragande orsaker till att målet inte kunde nås. Mycket resurser och arbete hade lagts ner för att skapa en Kunskapslänk där många aktörer var inblandade och projektledningen gjorde bedömningen att det fanns goda förutsättningar att forma en nationell kunskapsorganisation som byggde på samverkan mellan flera myndigheter. Därmed ansåg Energimyndigheten att det fanns goda skäl att fortsätta arbetet med förankring och implementering i syfte att uppnå målen och beviljade medel för en fortsättning.

Kunskapslänken del 2 startade den 3 november 2015 och avslutades den 30 juni 2016. Energimyndigheten har finansierat projektet med 80 procent och Energikontor Sydost, Bio Fuel Region och Framtidsmuseet med 20 procent. Den fördelning av medel mellan lönekostnader och konsultkostnader som finns beskrivet i ansökan har förändrats under våren då den person som jobbade som konsult åt Bio Fuel Region slutade. Den tid och de medel som var avsatta för den personen omfördelades till tid och lönekostnader för Bio fuel Region och Energikontor Sydost. Möjligheten uppstod också att nyttja forskningsledaren för KNUT-projektet, speciellt i kontakterna med myndigheter och departement och i diskussionerna för fortsatt utvecklingsarbete.

³ Deltagande myndigheter: Skolverket, Energimyndigheten, SMHI, Naturvårdsverket, Konsumentverket, Livsmedelsverket, Boverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Trafikverket, Kemikalieinspektionen, Universitets- och Högskolorådet samt Folkhälsomyndigheten

⁴ I HUT-gruppen ingår Naturskyddsföreningen, WWF, Håll Sverige Rent, Den Globala Skolan, SWEDESD, PUSH Sverige, Global Action Plan, Naturskoleföreningen, Svenska Science Center Föreningen, NTA Skolutveckling, Folac, Ungdomar.se.

Genomförande och resultat

Projektets övergripande mål är att öka samhällets möjlighet att nå landets unga medborgare med sina samhällsberättelser inom hållbar utveckling samtidigt som deras uppdrag och information hamnar i ett för eleverna sektorsövergripande och holistiskt sammanhang som anpassas till pedagogiska metoder och material.

Med utbildning och lärande som verktyg och skolan som plattform ökar möjligheten att flera mål med bäring på hållbar utveckling nås, både på det personliga planet som för samhället i stort.

Genomförda aktiviteter under projekttiden har utgått från dessa mål:

Projektmål

- ✓ Minst fem myndigheter/organisationer går samman för att formalisera och finansiera en sektorsövergripande nationell kunskapsorganisation för lärande för hållbar utveckling.
- ✓ Minst fyra möten genomförs med myndigheter/organisationer på nationell nivå.
- ✓ Minst fyra möten genomförs med nationella aktörer som verkar för lärande för hållbar utveckling (HUT-gruppen).
- ✓ Förankra en nationell kunskapsorganisation på relevanta departement och i Miljömålsrådet och Miljömålsberedningen.
- ✓ Skapa samverkan med SWEDESD.
- ✓ Formalisera regionala noder som finansieras av regionala myndigheter/organisationer i de regioner som idag omfattas av projektet Kunskapslänken.
- ✓ Vidareutveckla och befästa befintliga nätverk på nationell och regional nivå.
- ✓ Påbörja en dialog med minst en region till i Sverige som blir en del av Kunskapslänken 2016.
- ✓ Påbörja arbetet med att ta fram sektorsövergripande "lärandecase" att användas som koncept för att involvera barn och unga i samhällsutvecklingen.
- ✓ Några utvalda skolor/kommuner planerar för att använda "lärandecasen" under läsåret 2016-2017 som en del i kommunens/regionens utvecklingsarbete.

Effektmål

- ✓ Möjliggöra direkta länkar mellan å ena sidan barn och unga och lärandeinstitutioner samt å andra sidan myndigheter, intresseorganisationer, näringslivet och akademien med fokus på hållbar utveckling.
- ✓ Förenkla för kommuner, skolledare, pedagoger och andra lärandeinstitutioner som önskar utveckla sin undervisning med fokus på hållbar utveckling genom att koordinera och utveckla resurser för kompetensutveckling samt informations- och verktygsspridning.
- ✓ Underlätta för myndigheter att nå ut till samhällsmedborgare, i alla åldrar, med sina uppdrag inom hållbarhetsområdet.
- ✓ Barn och unga blir delaktiga i den hållbara samhällsutvecklingen.

Nationell nivå

Projektet har huvudsakligen genomfört aktiviteter i form av samtal och möten med de målgrupper som kan benämnas som intressenter, det vill säga myndigheter och organisationer som har intresse av att använda skolan som plattform för att nå barn och unga med sitt budskap och därmed också bidra till att utveckla ett lärande för hållbar utveckling i Sverige. De som avses är politiker, departement, myndigheter, intresseorganisationer, akademien och SKL. Fortsatta dialoger har förts med dessa grupper kring hur vi genom samverkan och goda möten mellan skolan och samhället kan länka internationella, nationella och regionala mål och strategier inom området hållbar utveckling till barn och unga. Detta skulle ske genom att stödja skolorna i implementeringen av läroplanens övergripande perspektiv kring hållbar utveckling och därmed bidra till ett undervisningsinnehåll som utbildar för framtiden.

Myndigheter och departement

Fortsatta möten har hållits med myndighetsnätverket som visade ett stort intresse av att gå vidare i processen och utveckla ett konkret förslag till sektorsövergripande samarbete. Då representanterna för myndigheterna inte hade eget mandat att ta beslut påpekade projektledningen vikten av att frågan om samverkan och finansiering kring en nationell kunskapsorganisation måste lyftas och förankras på respektive myndighets ledningsnivå för att kunna förverkligas. Som underlag för den interna processen tog projektledningen fram förslag till verksamhetsplan, organisationsform och finansiering för en samverkansorganisation. Från projektledningens sida erbjöd man sig att också besöka myndigheterna enskilt och därmed vara ett stöd i förankringsprocessen. Projektledningen försökte också stödja processen genom att i kontakt med ordföranden i Miljömålsrådet Maria Wetterstrand få frågan lyft på Miljömålsrådets möte där åtta av deltagande myndigheter finns representerade. Svaret från Maria Wetterstrand var att frågan måste lyftas av deltagande myndigheter själva och kan inte initieras "utifrån". Detta svar tydliggjorde att frågan om myndigheternas roll i lärandet för hållbar utveckling först måste bli en del av myndigheternas uppdrag för att därefter kunna utgöra ett uppdrag att samverka kring. Vid novembermötet kunde det konstateras att eftersom det i regleringsbrevet till myndigheterna inte fanns några tydliga skrivningar att jobba med insatser för barn och unga och därmed inga budgeterade medel för sådana insatser fanns heller inga förutsättningar för myndigheterna att under 2016 kunna gå samman och formalisera och finansiera en sektorsövergripande kunskapsorganisation. Därmed blev det också tydligt att det första projekt målet inte kunde nås under projekt tiden. Detta togs upp i dialog med handläggaren på Energimyndigheten och en lägesrapport kring det skickades in i början av 2016.

Däremot sågs möjligheter till eventuell samverkan med myndigheterna var för sig i deras redan pågående projekt och planerade projekt/insatser. Här kan nämnas bland annat;

- ✓ *Mat är livet* – ett projekt i samarbete mellan Livsmedelsverket och Jordbruksverket. På idékonferensen den 17 november, inför projektstart, deltog representanter för Kunskapslänken där bland annat Anders Jidesjö

höll ett föredrag.

<http://www.landsbygdsnatverket.se/vadarlandsbygdsnatverket/verksamhet/somraden/gronanaringar/matarlivet.4.7f2f685151ec2c8738c366e.html>.

Projektet ska ledas av Landsbygdsnätverket.

- ✓ *Det blir viktigt när det är på riktigt!* – ett projekt i samarbete mellan Trafikverket, Boverket och Folkhälsomyndigheten i syfte att involvera barn och unga i den fysiska samhällsplaneringen.
- ✓ *Den attraktiva regionen* – ett projekt som drivs av Trafikverket för att utveckla en samhällsplanering där transportsystemet bidrar till regional utveckling, miljöeffektiv rörlighet och social hållbarhet.
- ✓ Kemikaliefria förskolor – kemikalieinspektionens satsning i samverkan med Håll Sverige Rent och deras nya tema i Grön Flagg.
- ✓ *Plattform för hållbar stadsutveckling* – som regeringen gett fem myndigheter uppdraget att skapa. Samtal har förts med Boverket, som sammankallade myndighet, om former för samverkan.

Insikten att myndigheternas uppdrag inte "matchade" internationella och nationella mål och strategier för lärande för hållbar utveckling fick projektledningen att ändra fokus och istället planera för insatser mot de departement som ansvarar för att överenskomna mål inom området hållbar utveckling ska nås. I början av januari träffade projektledningen representanter för utbildningsdepartementet och presenterade projektresultat och forskningsresultat från KNUT och Kunskapslänken. Det blev ett bra samtal som avslutades med förslag på ytterligare en träff senare under våren. Kontaktpersonen på miljö- och energidepartementet, kansliråd Gunilla Blomquist, som projektet haft kontinuerlig kontakt med under projektiden tog på sig uppdraget att bjuda in till ett nytt möte med utbildningsdepartementet. Det mötet genomfördes, på förslag av representanterna för utbildningsdepartementet, utan medverkan av projektledningen för Kunskapslänken. Återkopplingen från Gunilla Blomquist gav vid handen "att alla är helt överens om att Kunskapslänken är mycket värdefull – redan för det ni gjort och kan bidra med fortsättningsvis. Men det finns bara inga pengar någonstans – det är det sorgliga". Gunilla lovade att fortsatt driva att Kunskapslänken bör finnas kvar/fortsätta arbetet i samband med framtagningen av en nationell strategi för utbildning för hållbar utveckling samt inom ramen för det fortsatta arbetet med de nya hållbarhetsmålen. I den frågan tog hon kontakt med Framtidskansliet som under våren lanserade sin rapport om grön omställning där kompetens och utbildning nämns i flera arbetsgrupper.

Projektledningen har haft bra kontakt med Naturvårdsverket, framförallt Eva Ahlner, som fick första informationen om Kunskapslänken på Naturvårdsverkets nationella konferens "Verkstad för hållbara livsstilar" den 18-19 november 2015. Där hade

Kunskapslänken, genom samarbetet i HUT- gruppen, gett input till workshopen *”Det börjar i skolan – Hur får vi frågor om hållbar utveckling att genomsyra hela skolans verksamhet?”*. På samma konferens etablerades också kontakt med Katarina Axelsson och Peter Repinski, Stockholm Environment Institute, SEI.

Under sensvåren kopplades också Eva Ahlners kollega Hans Wrådhe in i fortsatta samtal, Hans är chef för Miljömålsrådets kansli, vilket gett en bra ingång för nya försök att få frågan om utbildning och lärande lyft hos Miljömålsrådet. Dessutom representerar Hans Naturvårdsverket i myndighetsnätverket för barn och ungdomsfrågor där ett fokus är samarbete kring *”hållbar utveckling utifrån ett barn- och unga perspektiv”*.

Kunskapslänken deltog med en utställningsmonter på Klimatforum den 10 februari 2016. Här gavs tillfälle till fortsatt samtal med Miljömålsrådets ordförande Maria Wetterstrand och Miljömålsberedningens ordförande Anders Wijkman. Anders hade tidigare kontaktats av- och fått information om Kunskapslänken. En mapp med information om Kunskapslänken överlämnades till Naturvårdsverkets GD Björn Risinger som via mail sedan meddelade att *”Naturvårdsverket anser att projektet Kunskapslänken är angeläget och bidrar till att främja en hållbar utveckling genom lärande riktat mot barn och unga. Vi har därför valt att delta i myndighetsnätverket för att utbyta erfarenheter och hålla oss informerade om er verksamhet.”*

Vid Miljömålsdagarna i Växjö 26-27 april 2016 kunde återkoppling ske till förda samtal och mailkontakter beskrivna ovan och input till fortsatt arbete och finansiering kom bland annat från Maria Wetterstrand som i sitt föredrag nämnde att hon skulle föreslå Miljömålsberedningen att *”stödja nationella kunskapscentra för att ta vara på o sprida det som görs för att ställa om till en hållbar utveckling”*. Efter hennes föredrag ställdes frågan från Kunskapslänken om ett sådant centra också kunde ha fokus på lärande och utbildning, vilket hon ansåg skulle kunna fungera. Möjligen har påtryckningarna från projektledningen från Kunskapslänken bidragit till detta ställningstagande från Maria Wetterstrand.

Från sen höst och under våren har det förutom ovan nämnda samtal och möten bedrivits en intensiv mailkonversation och ett flertal telefonmöten med departement och myndigheter. I slutet på denna process blev Anders Jidesjö inbjuden till Utbildningsutskottet för att hålla ett föredrag där han också kunde *”marknadsföra”* Kunskapslänkens resultat.

Under sensvåren togs ny kontakt med SKL som på sin webbsida informerar om deras insatser för skolutveckling och där det finns tydliga kopplingar till KNUT-projektets och Kunskapslänkens aktiviteter och forskningsresultat. Ett möte för att samtala kring detta och hitta former för samverkan är planerad till augusti 2016.

Samverkan med SWEDES

Under projektiden har Kunskapslänken haft kontinuerlig kontakt med SWEDES som under hösten 2015 fick regeringens uppdrag att vara fokuspunkt för GAPs

genomförande. Både KNUT-projektets och Kunskapslänkens resultat har tagits tillvara i deras arbete bland annat i sammanställningen av genomförda aktiviteter i Sverige under den 10-åriga FN-dekaden för lärande för hållbar utveckling. Anders Jidesjö, forskningsledare i båda projekten fick uppdraget av SWEDESD att göra den sammanställning som sedan skulle ligga till grund för Sveriges deltagande vid dekadens slutkonferens i Japan december 2014. SWEDESD och projektledningen för Kunskapslänken har träffats vid några tillfällen för att titta på hur vi kan samverka och då också konstaterat att vi är två organisationer som kompletterar varandra där SWEDESD tar sin utgångspunkt i den akademiska världen och det internationella arbetet medan Kunskapslänken arbetar för att få igång konkreta utvecklingsprocesser i nära samverkan med regionala aktörer och kommuner/skolor. SWEDESD finns representerat i HUT-gruppen och då presenterat sitt uppdrag och hur de planerar att samverka med andra nationella aktörer i framtagandet av den handlingsplan som ska ligga till grund för GAPs genomförande. Till detta arbete är samtliga aktörer i HUT-gruppen inbjudna att delta och en första workshop för samtliga intressenter genomfördes på Uppsala Universitet i april under rubriken *"Bridging the GAP"*.

Kerstin Eriksson och Lisen Vogt vid Kunskapslänkens monter under konferensen *Bridging the GAP*, Uppsala Universitet 7 april 2016.

Programinnehållet för konferensen tillförde inga nya förslag på HUR hållbar utveckling ska implementeras i utbildningen. Och det är i implementeringsarbetet som resultaten från både KNUT-projektet och Kunskapslänken bör tas tillvara och ses som ett komplement till SWEDESD uppdrag. Något som också SWEDESD framhåller i sina kontakter med departement och myndigheter.

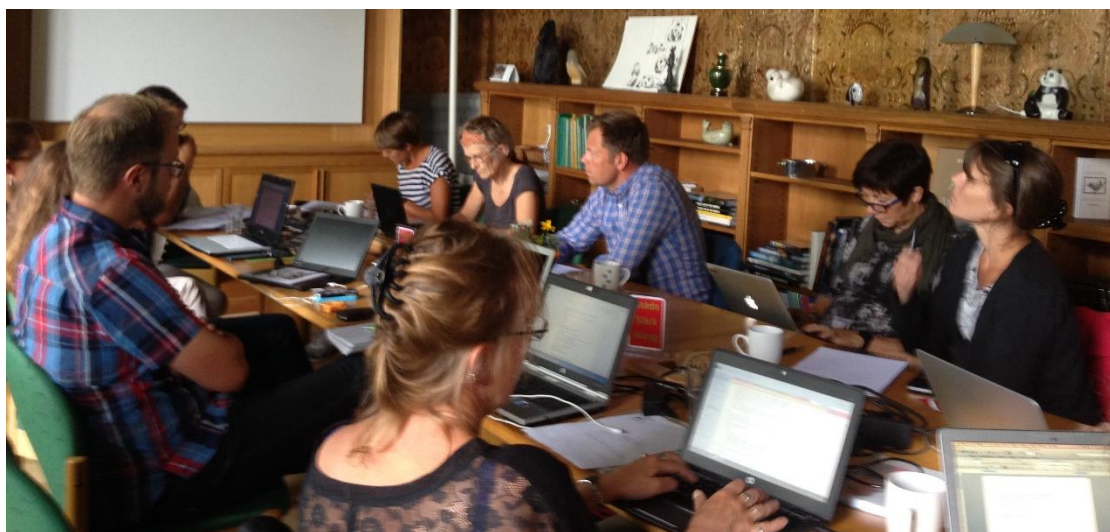
HUT- gruppen

Det nätverk med nationella aktörer, HUT-gruppen, som initierades under KNUT-projektet våren 2012 har utökats med fler intressenter och träffats kontinuerligt under Kunskapslänkens projekttid. På träffarna har det samtalats om vad som är på gång i respektive organisation och hur vi med våra olika kompetenser kan samverka på konferenser och seminarier. Den ständigt återkommande frågan har förstås varit hur vi

kan kraftsamla för att politiker och tjänstemän på lokal, regional och nationell nivå ska förstå behovet av särskilda implementeringsinsatser. Här har Kunskapslänken som oberoende aktör och med förankring på alla nivåer haft större möjlighet än övriga aktörer att utföra olika former av lobbying och därmed bidragit till att nå HUT-gruppens mål och syfte utifrån det gemensamma budskapet att "det saknas politiskt ledarskap som förmår koppla skolans resultat till vår tids stora utmaning; att skapa välfärd och rättvisa inom de ekologiska gränserna."

Efter det att SWEDESD fått uppdraget att vara fokuspunkt för GAPs genomförande har de senaste träffarna i HUT-gruppen haft fokus på den handlingsplan som SWEDESD ska ta fram och där många olika organisationer runt om i Sverige kommer att vara delaktiga. Den samsyn som finns och den samverkan som skapats inom HUT-gruppen är ett värdefullt bidrag till SWEDESD uppdrag för genomförande av GAP då samtliga aktörer sedan många år har upparbetade kontakter och mötesforum runt om i Sverige och både enskilt och i samverkan med andra utvecklat en mängd olika material och verktyg som stöd för implementeringsarbetet för lärande för hållbar utveckling.

Träffarna har koordinerats av Kunskapslänken som skickat ut inbjudan, skrivit minnesanteckningar och fungerat som länk mellan organisationerna och mellan organisationerna och kommuner/aktörer ute i landet. För att hålla projektbudgeten nere har de organisationer med placering i Stockholm bytts om att vara värd för träffarna.

HUT-gruppens möte hos WWF, Ulriksdals slott hösten 2015.

Påbörjad dialog med ny region

Under hösten 2015 blev Kunskapslänken kontaktad av Jonas Franzén, student på Pedagogiskt Centrum Göteborgs universitet, som gjorde sin praktik på Göteborgsregionens kommunalförbund. Jonas hade bland annat tagit fram ett dataspel för skolor med fokus på klimatförändringar, <http://pedagogisktcentrum.se/speldatabas>. Uppdraget nu var att göra en kartläggning om vad som gjorts inom området lärande för hållbar utveckling i Göteborgsregionen/Västra Götaland och ge förslag på hur det

arbetet skulle kunna utvecklas. Här kunde Kunskapslänken bidra med tankar och idéer och också påbörja ett samtal om ett formaliserat samarbete med Göteborgsregionen under hösten 2016 och därmed utöka Kunskapslänkens geografiska område.

Utvecklande av "lärandecase"

För att visa på exempel på hur man konkret kan arbeta för implementering av lärande för hållbar utveckling har projektledningen för Kunskapslänken arbetat i nära samverkan med Anders Jidesjö och hans forskarkollegor på Linköpings Universitet. Utifrån den samlade kompetensen har man tittat på vad som gör en undervisning intressant för barn och unga och hur den ska ge en utbildning för framtiden. Med kunskap om- och koppling till pågående utvecklingsområden och insatser på den nationella nivån togs fyra rubriker för lärandecase fram som sedan ska ges ett specifikt innehåll byggd på de regionala och lokala målen och utvecklingsstrategierna. I de utvalda exemplen kan ses tydliga länkar mellan den nationella nivån till regional och lokal nivå.

Vi har kallat detta för att transformera undervisningsinnehållet genom lärandeprocesser och därmed få en utbildning för framtiden.

Exempel där samhällsberättelserna kan möta undervisningen är:

- ✓ Livsstil, hälsa och konsumtion
- ✓ Energi och klimat
- ✓ Mat och hälsa
- ✓ Framtidens arbetsmarknad

Inom dessa teman läggs olika samhällsvärden in som tex:

- ✓ Demokrati
- ✓ Delaktighet
- ✓ Global rättvisa
- ✓ Hållbar utveckling

Varje tema kräver olika kompetenser och involvering av aktörer från omgivande samhälle för att ge input till undervisningsinnehållet medan pedagogerna arbetar med lärandeprocesserna i samverkan med de aktörer som kan bistå med material, alternativa lärmiljöer osv.

Flera kommuner har visat intresse av att påbörja ett utvecklingsarbete utifrån framtagna exempel och kan komma igång under hösten 2016 om finansiering för de regionala processerna länkad till den nationella nivån kan lösas.

Andra former för finansiering

Projektledningen har under projekttiden tittat på andra finansieringsmöjligheter än genom samverkan mellan myndigheter. Bland annat via departementen där en ansökan skickades in till Nordiska ministerrådet på uppmaning av Utbildningsdepartementet och

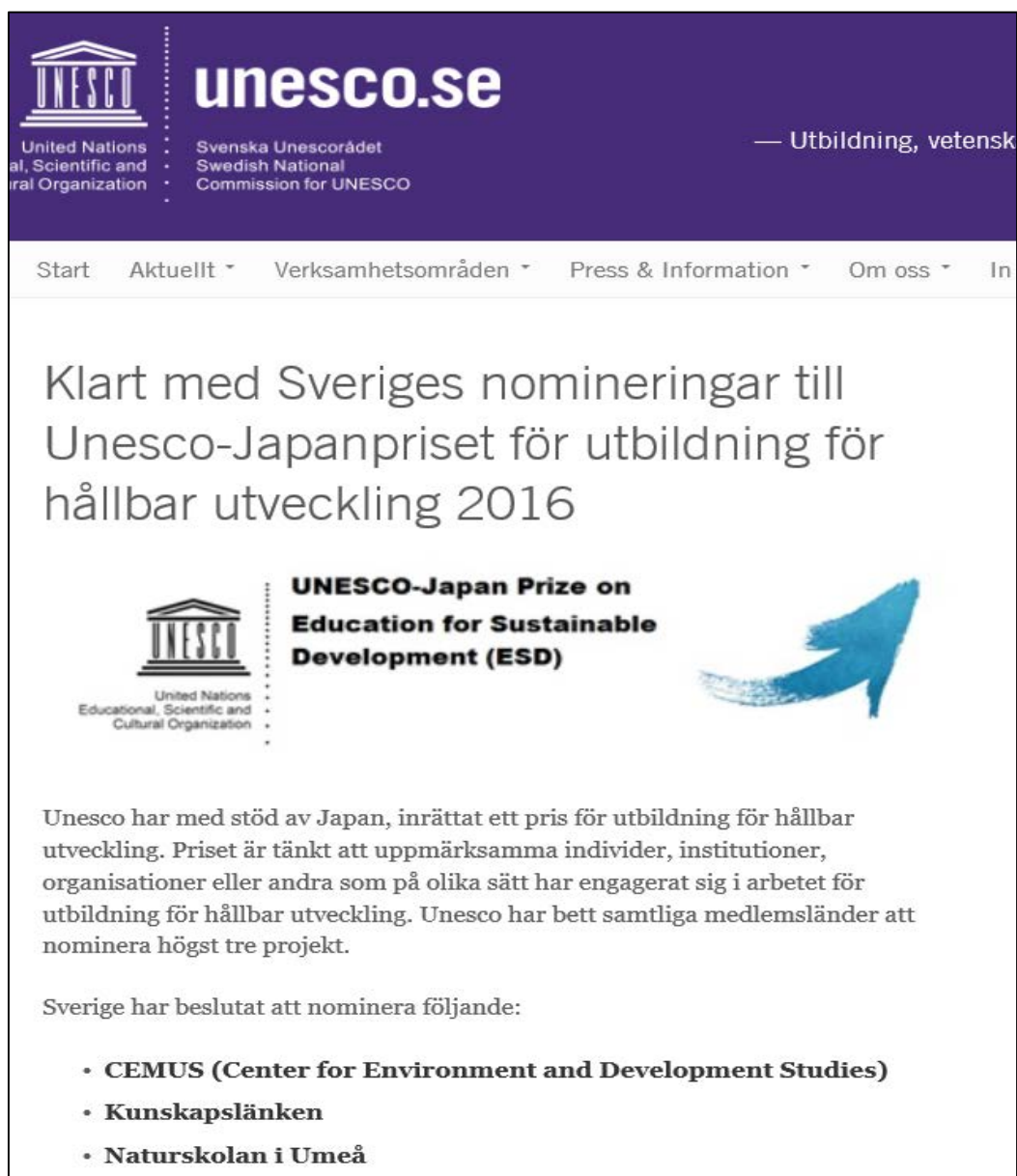
en ansökan skickades till SIDA om medel för aktiviteter för implementering av Agenda 2030. Ingen av dessa ansökningar beviljades. Dialog har förts med Naturvårdsverket och respektive projektpartners kontakter på länsstyrelserna om att söka medel inom ramen för Klimatklivet. Då det inte funnits riktlinjer hos Naturvårdsverket hur ansökningar gällande informations/utbildningsprojekt ska hanteras har ingen ansökan skickats in än.

Sammanfattande resultat

Ovan beskrivna aktiviteter har resulterat i att Kunskapslänken (KNUT-projektet) blivit känd för insatserna för lärande för hållbar utveckling och ett begrepp för många av de viktiga aktörer som kan bidra till att Kunskapslänkens syfte och mål nås. Här kan nämnas det positiva bemötandet på Utbildningsdepartementet och Miljö- och energidepartementet som på sikt kan leda fram till dialog om stöd och fortsatt finansiering för Kunskapslänken, kanske i samverkan mellan de båda departementen. Ett annat positivt resultat från den myndighetssamverkan som Kunskapslänken initierade 2015 är att fem av deltagande myndigheter kommer att samverka inom ramen för Myndighetsnätverket för barn- och ungdomsfrågor där Konsumentverket är sammankallande och där driva frågan om lärande för hållbar utveckling. Samverkan mellan Kunskapslänken och enskilda myndigheter och SKL genom identifierade projekt som nu genomförs och/eller planeras att genomföras kan anpassas och utgöra insatser på regional nivå.

Sammantaget kan konstateras att det arbete som genomförts genom dialog och kontakter med myndigheter, departement och andra nationella organisationer har öppnat upp för fortsatta samtal och visat väg för framtida samverkan. Kunskapslänken har visat på det behov som finns för nationell och skapat länkar mellan dessa olika aktörer. Träffarna mellan utbildningsdepartementet och miljö- och energidepartementet är ett exempel på en sådan länk. Ett bevis på att Kunskapslänken har fått status som en aktör att räkna med på den nationella arenan är nomineringen till "Unesco-Japanpriset för utbildning för hållbar utveckling 2016" där Kunskapslänken är en av tre nominerade av utbildningsdepartementet.

Men på grund av det oklara läget med fortsatt finansiering har inga konkreta insatser för fortsatt arbete i samverkan kn med ovan nämnda målgrupper kunnat planeras.

 unesco.se — Utbildning, vetensk

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Svenska Unescorådet Swedish National Commission for UNESCO

Start Aktuellt ▾ Verksamhetsområden ▾ Press & Information ▾ Om oss ▾ In

Klart med Sveriges nomineringar till Unesco-Japanpriset för utbildning för hållbar utveckling 2016

 UNESCO-Japan Prize on Education for Sustainable Development (ESD)

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Unesco har med stöd av Japan, inrättat ett pris för utbildning för hållbar utveckling. Priset är tänkt att uppmärksamma individer, institutioner, organisationer eller andra som på olika sätt har engagerat sig i arbetet för utbildning för hållbar utveckling. Unesco har bitt samtliga medlemsländer att nominera högst tre projekt.

Sverige har beslutat att nominera följande:

- **CEMUS (Center for Environment and Development Studies)**
- **Kunskapslänken**
- **Naturskolan i Umeå**

Kommunikation och dokumentation

Minnesanteckningar från samtal och möten finns dokumenterade på projektets webbsida, <http://www.kunskapslanken.nu/> och/eller hos respektive projektledare som ansvarat för kontakten. Marknadsföring av projektet och spridning av projektresultat har framförallt skett vid fysiska möten och seminarium samt via projektets facebookside, <https://www.facebook.com/kunskapslanken/>. Nytt infoblad och rollup togs fram inför utställningen på Klimatforum som väckte stor uppmärksamhet och fick mycket positiv respons. På respektive projektpartners webbsida, facebookside och nyhetsblad har också projektresultat uppmärksamrats och spridits.

Forskning
KNUF-projektets insatser har sedan 2009 följts av en forskargrupp som koordinerats av Anders Jidegö, forskare, fil dr och lektor vid Umeå universitet. Gruppen har publicerat två forskningsrapporter som bägge finns att ladda ned på Kunskapslänkens webbsida.

Kontakta oss:

Matthias Sundin
Projektledare
Näringsliv + Region norr
Tel: 070-559 93 83
E-post: matthias@kunskapslanken.nu

Liann Vogt
Projektledare
Näringsliv + Region mitt
Tel: 070-425 44 32
E-post: liann@kunskapslanken.nu

Kerstin Eriksson
Projektledare
Näringsliv + Region sydost
Tel: 070-683 04 27
E-post: kerstin@kunskapslanken.nu

Anders Jidegö
Forskningsledare
Umeå universitet
E-post: anders.jidego@u.se

KUNSKAPS-LÄNKEN
- arena för hållbart lärande

Jag ska bygga
ett hållbart samhälle!
Är du med?

www.kunskapslanken.nu
f /kunskapslanken

Energimyndigheten energisverige.se framtidsmuseet BioFuel Region

Regional nivå

Den regionala förankringen och möjligheten att länka de nationella berättelserna till regionala mål och strategier och göra konkret utbildning av detta gör Kunskapslänken unik i jämförelse med andra nationella aktörer inom området.

Aktiviteterna på regional nivå har haft fokus på att forma regionala noder som är det tredje övergripande målet i Kunskapslänken. Att skapa resurser till regionala noder som ska koordinera, driva och utveckla lärande för hållbar utveckling har stått högt på agendan liksom att genom samtal, nätverkande och deltagande i remissyttrande tydliggöra utbildningens roll för en regional hållbar samhällsutveckling.

Påbörjade samtal om sektorsövergripande samverkan för att ta fram konkreta handlingsplaner för att stötta kommuner, skolor och pedagoger i implementeringen av lärande för hållbar utveckling har fortsatt i varje region.

Kunskapen om behov av förankring på olika nivåer och mellan organisationer har legat till grund för hur detta har genomförts.

Utgångspunkten för arbetet har varit läroplaner, regionala mål och aktivitetsplaner som bland annat innefattat följande frågeställningar:

- ✓ Hur möter man de behov av fortbildning och metoder som lärare uttrycker för att utveckla sin undervisning inom hållbar utveckling?
- ✓ Hur kopplar man den lokala och regionala nivån till den nationella och internationella nivån?
- ✓ Hur stimulerar man civilsamhället att ta fram lokala aktiviteter och program för lärande för hållbar utveckling enligt den femte prioriteringen i Global Action Programme?
- ✓ Hur utformar och organiserar man resurser så att alla skolor kan ta del av dem och därigenom minska mellanskolsdifferenser i Sverige och möjliggöra en likvärdig utbildning för alla barn och ungdomar
- ✓ Hur utformar man insatser så att de möter de behov och möjligheter som finns i den specifika regionen inom exempelvis samhällsomställning, näringsliv och akademi

Målet att formalisera regionala noder för lärande för hållbar utveckling har kommit olika långt i involverade län men projektets insatser har uppmärksammat regionala myndigheter och organisationer som verkar för hållbar samhällsutveckling om behovet att involvera barn och unga och att se utbildning och lärande som en nyckelfaktor för framgångsrikt utvecklingsarbete. Detta har visat sig bland annat i att flera regionala organisationer har fått med detta i sina nya och/eller reviderade utvecklingsstrategier.

Genomförda aktiviteter och resultat redovisas i respektive projektparts regionala bilaga.

Slutsatser och diskussion

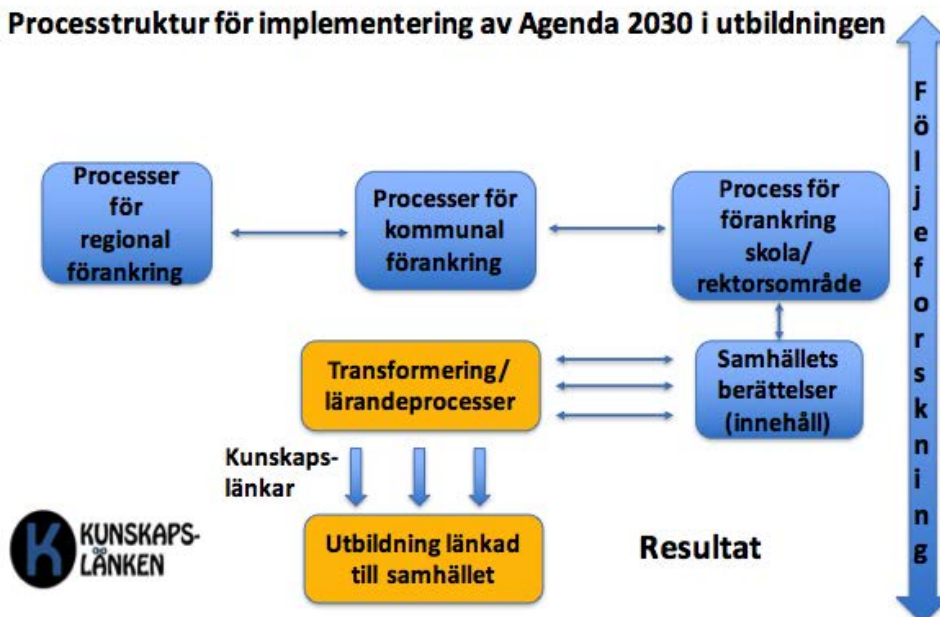
Allt tyder på att sektorsövergripande samverkan både behövs och efterfrågas för att nå målen för en hållbar utveckling men vi ser fortsatt hinder i form av otydlighet och brist på politisk styrning vilket försvårar möjligheterna att hitta samverkansformer på framförallt nationell nivå. Mycket "länkande" mellan departement, myndigheter och andra nationella organisationer behövs för att utbildning och lärande tydliggörs som en viktig del för att nå uppsatta mål för en hållbar utveckling.

På regional nivå kompletteras hindren med att skolchefer säger sig "inte ha tid" att implementera lärandet för hållbar utveckling i undervisningen trots tydligheten i skolans styrdokument. Därför har arbetet att få med och tydliggöra utbildningens och lärandets betydelse i de regionala målen och strategierna haft, och kommer att ha, en avgörande betydelse för att nå även skolans högsta tjänstemän och därmed nå ut till landets barn och unga.

En viktig framgångsfaktor som identifierats under projektiden och som visat sig ha avgörande betydelse för hur skolutvecklingsinsatser får långsiktig verkan och "sätter avtryck i klassrummet" är vikten förankring på alla nivåer. Det är utifrån den insikten som de regionala dialogmötena förts och som i nästa skede ska förankras på kommunnivå och därefter till respektive skolledare och lärarlag. Projektledningen har tagit fram en struktur för hur den processen ska genomföras och som vi vill sprida till andra regioner som idag inte ingår i Kunskapslänken. Det är också den förankringsprocessen inför insatser för skolutveckling som gör Kunskapslänken unik i jämförelse med andra aktörer som verkar för lärande för hållbar utveckling.

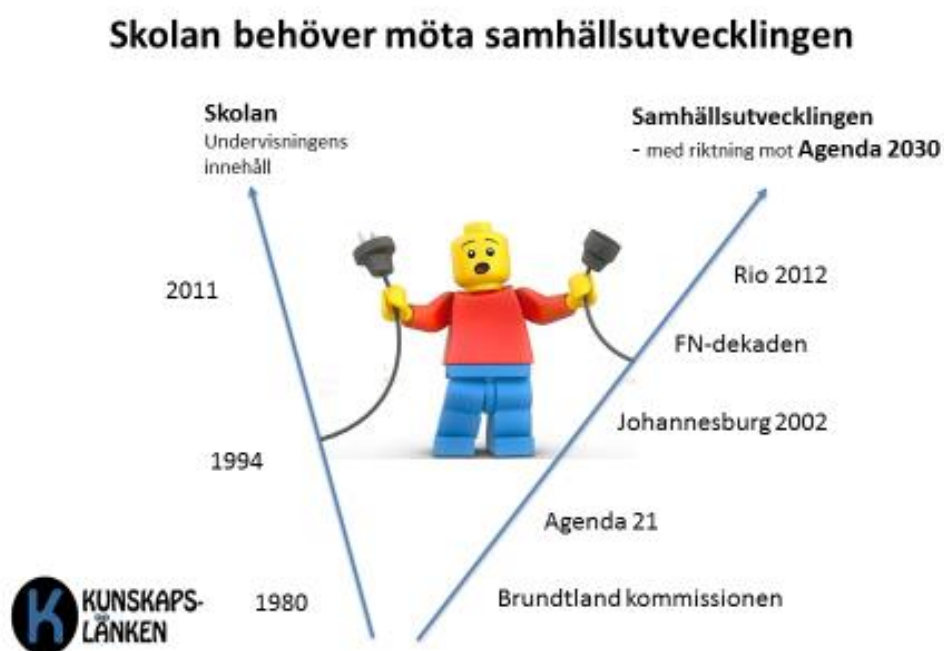
Hur?

Processtruktur för implementering av Agenda 2030 i utbildningen

Projektresultaten för KNUT-projektet och Kunskapslänken liksom forskningsinsatserna har väckt uppmärksamhet och därmed involverat flera andra organisationer som arbetar med att stödja skolorna i arbetet med lärande och utbildning för hållbar utveckling. Ett gott samarbete har etablerats med SWEDES som ser Kunskapslänkens regionala förankring för implementering som ett värdefullt komplement till deras uppdrag som nationell fokuspunkt för genomförandet av GAP.

Rent konkret innebär det innovativa grepp som projekten KNUT och Kunskapslänken utarbetat att det är frågan om relevans i utbildningen som är själva knäckfrågan för meningsfullt lärande och som kan få barn och unga delaktiga i samhällsutvecklingen. Om elever ska uppfatta skolan som en plats där man får delta i förberedelser för samhällsliv, behöver lärare och elever involveras i aktuella samhällsfrågor. I grunden handlar detta om social inkludering genom att individer uppfattar att de blir tagna på allvar, vilket minskar spänningar inte bara i skolan utan i samhället i stort. Kunskapslänkens verksamhet utgår ifrån att verktygen för detta finns, men att det är länkar och relationer som saknas och transformationsstöd till pedagoger som efterlyses. I bred mening kan man säga att det saknas berättelser för ämnesundervisningen, så att viktigt innehåll som återges i kursplaner får en förbindelse med läroplanens målsättningar och blir en utbildning för framtiden.

Kunskapslänken vill nu ta nästa steg i detta arbete genom att utifrån erfarenheter, forskning och nätverk formalisera en kunskapsorganisation för att stötta arbetet för att skolan ska möta samhället och bli en viktig del i arbetet med Agenda 2030. Sverige har

unika förutsättningar att visa framfötterna genom bra stöd i läroplaner, formulerade miljömål och genom att arbetet med Agenda 2030 börjar ta form. Det finns resurssidor, resurscentra, science centra, muséer, myndighetsuppdrag och många andra aktörer och miljöer som har berättelser om samhällets utmaningar. Det Kunskapslänken tidigare kunnat visa är att undervisningen i skolan i princip är skild från sådana berättelser, men när de sätts i förbindelse med varandra skapas tydliga mervärden för lärandet och för samhället. Utbildningen ska inte vara skild från samhällsliv, den ska förbereda för deltagande och dialog. De traditioner som bidrar till att utbildningen saknar förbindelser till viktiga resurser behöver utmanas och hanteras för att ge utväxling åt den potential som finns. Vi har kallat sådant arbete för att kunskapslänkar upprättas, för att mer systematiskt och långsiktigt skapa processer som involverar och engagerar, i utbildning och samhällsliv.

Analys:

- ✓ Samhället har viktiga berättelser och utmaningar samtidigt som eleverna efterfrågar relevans i undervisningen
- ✓ Samhället har behov att nå ut med sina berättelser samtidigt som barn och unga behöver bjudas in att delta i samhällsutvecklingen för att känna tillhörighet
- ✓ Samhället har behov av kompetens samtidigt som barn och unga behöver kompetens och känna lust att delta i samhällsutvecklingen
- ✗ Mängder av bra material riktat mot pedagoger och elever finns framtaget av myndigheter och organisationer som inte används i avsaknad av mötet mellan skolan och samhällsliv

För att nå ut till barn och unga behövs transformativa inriktningar i arbetet med implementering av mål och strategier i undervisningen.

Kunskapslänken har:

- ✓ Kunskap, erfarenheter och forskningsresultat från genomförda skolutvecklingsprojekt
- ✓ Strategier och nätverk, regionalt o nationellt
- ✓ Strategier för att länka skolan och samhälle, regionalt o nationellt
- ✓ Samarbete med forskning, NGO's och SWEDESD i arbetet med GAP
- ✗ Kapacitet att samordna befintliga resurser så att dessa kan användas i skolan på ett effektivt sätt

Vi vill fortsatt arbeta för att starta utvecklingsprocesser där samhällsberättelserna möter undervisningen och blir till utbildning för framtiden genom att:

- ✓ Stötta och mäkla idéer kring samverkan
(Kunskapslänken finns i åtta län med uppbyggda nätverk och regionala samverkansparter. Ytterligare regioner är intresserade av samverkan)

- ✓ Skissa fram tidiga transformeringsprocesser
(Knyta samhällsfrågor till barns och ungas lärande)
- ✓ Föreslå och testa prototyper för samarbeten
(Skolan – tillsammans med myndigheter, organisationer och näringsliv)
- ✓ Utveckla och utvärdera verksamheter
(Vetenskap och beprövad erfarenhet)

Ansökan om medel för att kunna fortsätta arbetet med att formalisera en kunskapsorganisation och regionala noder har skickats till Utbildningsdepartementet och överlämnats personligen till utbildningsminister Gustav Fridolin, vid SWEDESD seminarium kring implementeringen av GAP under Almedalsveckan. Medel kommer också att sökas i Energimyndighetens utlysning för Nätverk och Naturvårdsverkets medel för Klimatklivet i samverkan med regionernas länsstyrelser. En ansökan om att forma ett kunskapscentra för lärande och utbildning kommer att tillsändas Miljömålsrådet. Därmed hoppas projektledningen för Kunskapslänken och dess organisationer att arbetet kan fortsätta under hösten och att myndigheterna till år 2017 får tydligare uppdrag i sina regleringsbrev att jobba med insatser mot barn och unga. Projektledningen för Kunskapslänken, där under våren även forskningsledaren Anders Jidesjö varit inkluderad, har tagit fram en kort presentation om hur en fortsättning av Kunskapslänken skulle kunna formas och få för innehåll. Vi har kallat nästa steg; **Kunskapslänken - lärande och utbildning för Agenda 2030** där alla barn och unga ser möjligheter och har lust att delta i hållbar samhällsutveckling!

Kunskapslänken - lärande och utbildning för Agenda 2030

*Alla barn och unga ser möjligheter och har lust
att delta i hållbar samhällsutveckling!*

Publikationslista

I denna projektomgång har inga publikationer gjorts eller material tagits fram. Kunskapslänkens genomförande och eventuella fortsatta arbete bygger vidare på resultaten från KNUT-forskningen:

Samhällets utvecklings- och omställningsförmåga:

"Framgångsrik skolutveckling för lärares arbete med och elevers lärande i energi, resurs, klimat och hållbarhet"

Rapportering av forskningsinsatser i skolutvecklingsprojektet "KNUT"

Högskolan Dalarna, Kultur och Lärande, arbetsrapport nr 2014:01

Det goda lärandet

"Energi, resurs, klimat och hållbarhet som del i undervisningen i grundskolan och på gymnasiet"

Skrift byggd på forskningsrapporten "Samhällets utvecklings- och omställningsförmåga:

Framgångsrik skolutveckling för lärares arbete med och elevers lärande i energi, resurs, klimat och hållbarhet"

Rapportering av fördjupande forskningsinsatser kopplade till skolutvecklingsprogrammet "KNUT3".

"En berättelse om vad en transformativ inriktning på utbildningens genomförande kan innebära för skolutveckling och möjligheter till meningsfullt lärande"

Högskolan Dalarna, Kultur och Lärande, arbetsrapport nr 2015:02

Rapporterna kan hämtas via Kunskapslänken webbsida, <http://www.knutprojektet.se>

Oskarshamn den 14 juli 2016

Kerstin Eriksson
Projektledare

Projektledare/nationell koordinatör

Bilagor

- ✓ Administrativ bilaga
- ✓ Försättsblad
- ✓ Regionala aktivitetsrapporter
- ✓ Fortsättning på Kunskapslänken (ppt)
- ✓ Resultat KNUT-projektet och Kunskapslänken (ppt)

Kunskapslänken 20151103 - 20160630

Regionala aktiviteter i Dalarna

Projektets regionala mål:

- *Formalisera regionala noder som finansieras av regionala myndigheter/organisationer i de regioner som idag omfattas av projektet Kunskapslänken.*
- *Vidareutveckla och befästa uppbyggda nätverk på nationell och **regional** nivå.*

Resultat

Under perioden har Kunskapslänken Dalarna medverkat till att nätverk har byggts upp, arrangerat träffar och deltagit i seminarier och i ett flertal grupper för att driva utvecklingen av lärande för hållbar utveckling i Dalarna.

Samarbeten har skett med Länsstyrelsen, Landstinget Dalarna, Högskolan Dalarna, Region Dalarna, Pedagogisk utveckling Dalarna (PUD), Miljötinget, NTA, Framtidsmuseet, Folkbildningsrådet Dalarna mfl.

Arbeten pågår nu i Dalarna för att tillsammans söka medel för att finansiera en satsning på en regional projektledning för lärande för hållbar utveckling med fokus på kompetensutveckling av pedagoger i process.

Kunskapslänken Dalarna har också bidragit till samarbeten med de närliggande länen Gävleborg och Värmland.

Påbörjat samarbete för fortbildningsprocesser inom LHU i Dalarna

Ett samarbete med Högskolan Dalarna och PUD (pedagogisk utveckling i Dalarna) har inletts för att med långsiktigt arbete forma fortbildningsprocesser för pedagoger i Dalarna.

Deltagare i processen är bland andra PUD/Högskolan Dalarna, Länsstyrelsen, Framtidsmuseet, Kunskapslänken. Region Dalarna kommer att bjudas in för att samverka.

Nätverket för hållbar konsumtion

Nätverket för hållbar konsumtion där Länsstyrelsen, Högskolan Dalarna, Landstinget Dalarna, Dalarnas Bildningsförbund, Framtidsmuseet, Kunskapslänken, Naturskyddsföreningen Dalarna och Dalaavfall ingår har haft 2 träffar under perioden. 3 seminarier kring hållbar konsumtion har planerats varav den ena har temat lärande. De övriga två har mat och matsvinn samt handel som utgångspunkt.

I nätverket har lärande fått ett stort fokus där också en arbetsgrupp för hållbart lärande har bildats.

Under Energiintelligent Dalarnas årliga seminarium anordnade gruppen för hållbart lärande en verkstad kring temat **Veta, Välja, Vara - Lärande för hållbar konsumtion.**

Under mat och matsvinnseminariet i Falun anordnat av Länsstyrelsen och nätverket lyftes lärandefrågan genom en kort föreläsning av projektledningen för Kunskapslänken. I efterföljande grupparbete lyftes vikten av utbildning och lärande i de flesta grupper. Deltagare i seminariet var kommunala tjänstemän och politiker verksamma inom kost, miljö, upphandling, energi och klimat samt representanter från kommunala avfallsbolag, bildningsförbund och frivilligorganisationer.

Samarbete Gävleborg

Ett nära samarbete har utvecklats med syfte att stötta arbetet med lärande för hållbar utveckling i de två länen.

Under hösten 2016 kommer en grupp från de båda länen träffa Johan Hallberg, läkare på Landstinget Dalarna med inriktning på hälsa och hållbar utveckling, för att tillsammans utveckla och sprida Johans material 7 landmärken för hälsa och hållbar utveckling.

Samarbete Värmland

Flera kontakter har skapats i Värmland under perioden. Under hösten planerades och genomfördes en kompetensutvecklingsdag vid Herrgårdsgymnasiet i Säffle. Kontakter har också skapats genom nätverket för kommuner som ingår i förstudien där Karlstad som har ett starkt fokus på lärande för hållbar utveckling ingår. (se övriga regionala aktiviteter)

Under våren deltog projektledningen tillsammans med två tjänstemän från Falun i konferensen **Helhet och hållbarhet i organisationen**, arrangerad av Den Globala Skolan och Karlstad kommun.

Regionalt nätverk för lärande för hållbar utveckling

I Dalarna finns sedan 1990-talet ett regionalt nätverk för lärande för hållbar utveckling som syftar till erfarenhetsutbyte och inspiration för pedagoger, skollära och samordnare med intresse för lärande för hållbar utveckling. KNUT-projektet och sedan Kunskapslänken har sedan flera år varit initiativtagare och arrangör av de årliga träffarna.

Årets träff hade temat **De globala målen för hållbar utveckling**.

Nätverket fick i år i uppgift att se över och komma med synpunkter i revisionen av Dalarnas åtgärdsprogram för Miljömålen för att lyfta lärande och kunskapsperspektivet.

Under vårens träff deltog pedagoger, skollära samt representanter från Länsstyrelsen, Högskolan Dalarna/PUD, skolpolitiker, Gävle kommuns projektledning för lärande för hållbar utveckling, Miljötinget, Naturskyddsföreningen Dalarna,

Nätverket hållbart byggande

Under våren 2015 startades ett lärarnätverk inom gymnasieskolans bygg och anläggningsprogram med inriktning "Hållbart samhällsbyggande inom Bygg och anläggningsprogrammet i Dalarna". Nätverksträffarna är ett samarbete mellan projektet "Gymnasial utbildning i energieffektivt byggande" och Kunskapslänken

Syftet med träffarna är att skapa lärsituationer som ger ett holistiskt perspektiv på utbildningen och också stärka utbildningssidan inom hållbart samhällsbyggande i Dalarna. I nätverket ingår skolledare och pedagoger inom programmet. Under perioden har 3 träffar genomförts. Ett 20-tal pedagoger har deltagit i träffarna. Under projektets gång har ett arbete genomförts med årskurs 1 på Hushagsgymnasiet i Borlänge. Två temadagar med eleverna har genomförts med fokus på hållbart byggande kopplat till hållbar utvecklings dimensioner. Temadagarna har presenterats och utvecklats på nätverksträffar och flera skolor kommer att använda materialet i sina klasser.

Övrigt

Fortbildningsdag i Säffle

Under november arrangerade Kunskapslänken tillsammans med Den Globala Skolan och skolledningen en kompetensutvecklingsdag för personal på Herrgårdsgymnasiet i Säffle. Temat var **Det globala samhället** – en dag om integration och social hållbar utveckling. Knappt 100 personer deltog. Dagen var en start på ett arbete som skolan ska driva i fortsättningen, med möjligheter till fortsatt samarbete.

Region Dalarna och Trafikverket i samarbete kring "Unga i samhällsplaneringen" - i arbetet med Regional systemanalys Dalarna

Projektledningen har under våren 2016 deltagit i två möten, arrangerade av Region Dalarna, kring hur unga ska involveras i samhällsplaneringen.

Dalarna har som mål att regionen ska vara Sveriges bästa ungdomsregion där barn och unga ska vara delaktiga i samhällsutvecklingen. Dessa två möten har varit de första för att lyfta barn och unga i samhällsplaneringen och arbetet kommer att fortsätta.

KNUT-dagen

Under våren har planering inför den nionde KNUT-dagen, en utbudsdag för pedagoger, skett tillsammans med Högskolan Dalarna, Falu Naturskola, Naturskyddsföreningen Dalarna och Framtidsmuseet. Årets tema är **Teknik – för vem, till vad och varför?** med en tydlig koppling till De globala målen för hållbar utveckling. Dagen kommer att genomföras i september 2106.

NTA

Projektledningen i Dalarna ingår i en nationell grupp inom NTA (Naturvetenskap och Teknik för Alla) som arbetar för att utveckla arbetet med lärande för hållbar utveckling inom konceptet NTA

SWEDES, Area 4

Projektledningen i Dalarna ingår i arbetsgruppen för area 4 **Ungdomar - stärka, mobilisera och synliggöra deras nyckelroll** inom GAP, Global Action Programme on ESD.

Gruppen träffades första gången den 7 april vid den nationella workshopen kring handlingsprogrammet för utbildning för hållbar utveckling, **Bridging the GAP** och har sedan mötts via videokonferenser för att lyfta ungas delaktighet kring lärande för hållbar utveckling.

Svenska Science Centerföreningen, SSCF

SSCF har under perioden varit delaktiga i HUT-gruppens arbete och träffar. Även på andra träffar inom SSCF har frågor kring lärande för hållbar utveckling lyfts och projektledningen i Dalarna har presenterat Kunskapslänkens arbete och idéer vid en träff med chefer för Svenska Science Centers. Kontakter har tagits för att samordna arbetet med lärande för hållbar utveckling på Science Centers i Sverige

Den Globala Skolan/Universitet-och högskolerådet

Kunskapslänken i Dalarna har under åren samarbetat med Den Globala Skolan/Universitet och högskolerådet i flera sammanhang. Under perioden har en fortbildningsdag för pedagoger i Säffle planerats och genomförts i samarbete med Den Globala Skolan. Planering har också skett inför Miljötinget 2016 där pedagoger för första gången ska delta i kompetensutveckling i samband med att ett hundratal ungdomar från Gävleborg och Dalarna deltar i det årliga Miljötinget.

Förstudienätverk

Fem kommuner, Borlänge, Falun, Karlstad, Gävle och Älvkarleby, har under åren drivit projektet Teknikerjakten, finansierat av Ljungbergsfonden. Efter en utvärdering av forskarna Anders Jidesjö och Thomas Tydén beslutade Ljungbergsfonden att erbjuda fem kommunerna kommunerna medel för att genomföra en förstudie för att analysera behov av utvecklingsprocesser.

Förstudie Framtidens skola i Borlänge - Hur skapar vi en undervisning som eleverna upplever som betydelsefull för livet?

Under perioden har projektledningen tillsammans med chefen för Framtidsmuseet genomfört en förstudie i Borlänge kommun finansierad av Ljungbergsfonden. Förstudiens syfte har varit att identifiera behov av stöd för utvecklingsprocesser, stöd för att stärka undervisningen och lärandet samt behov av kompetensutveckling

Under förstudien har intervjuer genomförts med 15 skolledare, 20 pedagoger och 45 elever med frågor kring holistiskt lärande, elevinflytande och relevans och sammanhang i undervisningen.

Förstudien visar på ett stort behov av stöd till skolorna för att genomföra utvecklingsprocesser.

Eleverna uttrycker att de har svårt att se vad undervisningen ska leda till och nyttan med den och efterlyser mer variation i undervisningen.

Pedagogerna uttrycker en stor önskan att få stöd med ämnesövergripande arbetssätt för att stärka relevansen i undervisningen och efterlyser pedagogiska diskussioner och hjälp att bryta gamla mönster.

Skolledare uttrycker önskan om att vara mer pedagogiska ledare och efterlyser pedagogiska diskussioner.

Inom förstudien har också träffar genomförts med de andra kommunerna som genomfört förstudier där forskare Anders Jidesjö har deltagit och handlett projektledarna.

Deltagande i nationella konferenser

"Verkstad för hållbara livsstilar 2016", Naturvårdsverket

"Vi gör det tillsammans" Nationell konferens om lärande för hållbar utveckling

Naturskyddsföreningen, Malmö stad, Malmö Högskola och den Globala Skolan/Universitet- och högskolerådet

"Helhet och hållbarhet i organisationen", Den Globala Skolan och Karlstad kommun

Klimatforum Naturvårdsverket, Miljöaktuellt

Bridging the GAP - nationell workshopen kring handlingsprogrammet för utbildning för hållbar utveckling, SWEDES, Uppsala Universitet

Telefonmöten

Skolverket: Per-Olov Ottosson, Karin Bårman, Anna-Karin Mäntylä

Naturvårdsverket: Eva Ahlner, Hans Wrådhe

SEI: Katarina Axelsson

Slutsatser

I Dalarna finns nu ett starkt stöd för att organiserat arbeta för att driva skolutvecklingsprocesser med fokus på ett lärande för hållbar utveckling. Det behövs dock en sammanhållande kraft för att hålla ihop nätverk och för att driva på för att formalisera ett nod för lärande för hållbar utveckling i Dalarna. Planer för detta arbete finns. Hur detta nod ska verka och samverka nationellt är beroende av vad som händer med Kunskapslänken nationellt.

Erfarenheter, forskning samt kontakter och intervjuer med elever, pedagoger, skolledare pekar på att det behövs stöd för att arbeta för att undervisningen knyts till samhällsomställningen. Pedagoger såväl som skolledare uttrycker ett stort behov av stöd och processledning för att transformera undervisningen.

Skolorna uttrycker stöd för att koppla kursplaner till läroplanernas övergripande mål för att nå relevans för eleverna och göra utbildning av undervisningen

Borlänge 2016-06-27

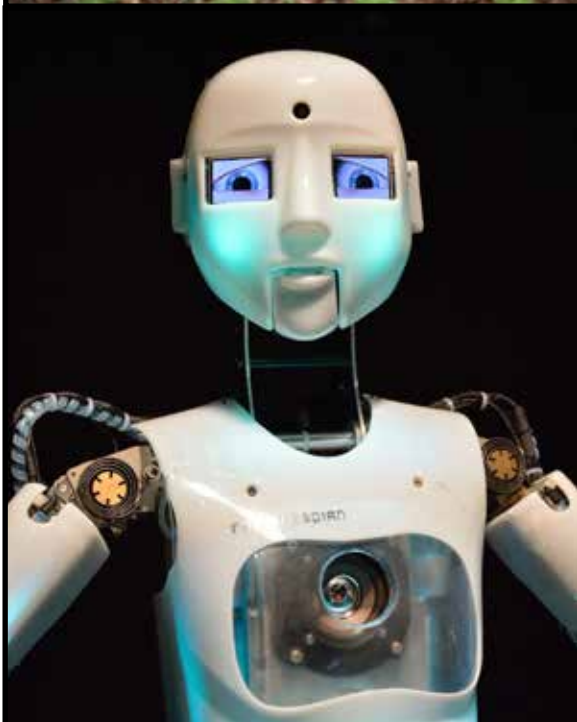
Lisen Vogt

Projektledare/pedagog

Bilagor

- ✓ Inbjudan KNUT-dagen
- ✓ Inbjudan LHU-nätverk
- ✓ Inbjudan Byggnätverk
- ✓ Inbjudan Säfte

Naturskyddsföreningen
Dalarna

framtidsmuseet
SCIENCE CENTER I DALARNA

KNUT- dagen 2016

TEKNIK

- för vem, till vad och varför?
22 september 2016, Cozmoz i Borlänge

Utbudsdag för pedagoger i förskolan & skolan F-6

Med teknik blir livet enklare. Vi förflyttar oss, håller kontakt och löser problem i vardagen och i arbetet. Teknik kan utveckla vårt samhälle, men kan också användas destruktivt. Hur vill vi ha det?

Kan teknik användas för att nå de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030?

Välkommen till KNUT-dagen där du får inspiration, metoder och idéer till ditt arbete med teknikens möjligheter. Alla pass under dagen är kopplade till läroplanerna för förskolan och grundskolan och till de 17 globala målen för hållbar utveckling.

Program

- 8.30 Kaffe/te och macka
- 8.45 Välkommen till KNUT- dagen
Lisen Vogt, Framtidsmuseet
- 9.00 Globala målen för hållbar utveckling
Lisen Vogt, Framtidsmuseet
- 9.20 Hur når vi ett holistiskt lärande?
Susanne Antell, Högskolan Dalarna
- 10.20 Parallella workshops (se nästa sida för anmälan)
- 11.50 Lunch
- 13.00 Parallella workshops (se nästa sida för anmälan)
- 14.30 Fika
- 15.00 Hur hänger teknik, hållbar utveckling och genus ihop?
Hannele Junkala, Högskolan Dalarna
- 15.30 Slut

Välj en workshop på förmiddagen och en på eftermiddagen.

Anmäl dig på följande länk: <http://px.nu/3iyiv> OBS! Workshops kan genomföras utomhus! Tänk på att klä er därefter!

Förskola förmiddag

Blue-bot programmering med små barn

Lär dig ett nytt språk och skriva kod. Vi jobbar med datalogiskt tänkande och hur barnen i förväg kan tänka ut och bestämma hur en Blue-bot ska ta sig från ett ställe till ett annat.

Framtidsmuseet

Teknik för hållbarhet och rättvisa

För att minska ojämlikheter och orättvisor i världen behövs nytänkande. Vi gör övningar kring erosion, odling och vatten kopplade till några av de globala hållbarhetsmålen och resonerar om hur vi kan jobba vidare med våra barn i förskolan.

Falu Naturskola

Förskola eftermiddag

Är solen lösningen?

Solen ger oss mat, ljus, värme, vind och elektricitet. Vi testar och undersöker olika sätt att använda solens energi och visar hur viktig solen är för att nå de globala målen för hållbar utveckling.

Naturskyddsföreningen Dalarna

Skrutt och Wattis

Utifrån en kort teaterföreställning om toaletter arbetar vi vidare med frågan om hur vi använder vatten som resurs och hur det ingår i tekniska system.

Vilken betydelse har vattnet i våra liv?

Framtidsmuseet

F - 3 förmiddag

Är solen lösningen?

Solen ger oss mat, ljus, värme, elektricitet, vind. Vi testar och undersöker olika sätt att använda solens energi och visar hur viktig solen är för att nå de globala målen för hållbar utveckling.

Naturskyddsföreningen Dalarna

Barnböcker som en bro till teknik och hållbarhet

Med nyfikna ögon spanar vi i barnbäckers landskap med läroplanen som orienteringskarta. Hittar vi teknik, kopplingar till hållbar utveckling, naturvetenskap eller matematik? Hur jobbar vi vidare tillsammans med barnen?

Högskolan Dalarna

F - 3 - eftermiddag

Från bäck till hav

Vad händer med vår marina miljö och vad kan vi göra åt det? Med en musiksaga som röd tråd jobbar vi kring hur vi alla, barn och vuxna runt om i världen, genom våra olika levnadssätt är med och påverkar livet i våra bäckar, sjöar, älvar och hav. Kan tekniken hjälpa eller stjälpa?

Framtidsmuseet

Teknik för hållbarhet och rättvisa

För att minska ojämlikheter och orättvisor i världen behövs nytänkande. Vi gör övningar kring erosion, odling och vatten kopplade till några av de globala hållbarhetsmålen och resonerar om hur vi kan jobba vidare med våra barn i skolan.

Falu Naturskola

4 - 6 förmiddag

Var finns tekniken?

Vi beger oss på teknikspaning i vår omgivning. Vilken teknik hittar vi? Är den gammal eller ny? För vem och skapad av vem? Hur är den ur hållbarhetsaspekt? Hur kan vi efter spaningen jobba vidare med barn och elever?

Högskolan Dalarna

Tekniska system

Vi arbetar **hands on** och **minds on** med tekniska system. Hur fungerar de och hur kan vi använda och utveckla teknik och tekniska system för att sträva mot en hållbar utveckling?

Framtidsmuseet

4 - 6 eftermiddag

Vem styr tekniken?

Genom att programmera, skriva kod, bestämmer vi hur något ska agera. Vi programmerar och testar robotar samtidigt som vi lyfter frågan om hur tekniken ska användas. Hur kan vi använda teknik för att nå de globala målen för hållbar utveckling?

Framtidsmuseet

Livscykelanalys

– vad händer med prylarna?

Hur påverkar produkter vi använder miljön, människor och resurser? Vad innebär det att göra en livscykelanalys och hur kan vi arbeta med det i skolan. Vi följer t.ex. mobiltelefonens väg från resurs till produkt.

Högskolan Dalarna

KNUT-dagen 22 september 2016, Cozmoz i Borlänge

Kostnad: 250 kr (inkl fika & mat). Anmälan är bindande men får överlätas.

Anmälan senast 9 september!

Först till kvarn gäller... Anmäl på: <http://px.nu/3iyiv>

Lisen Vogt, Framtidsmuseet

lisen@framtidsmuseet.se, mob: 070-675 44 32

Varmt välkommen!

Välkomna till en regional träff med LHU nätverket i Dalarna

Framtidsmuseet, Borlänge, 28 april 10.00 -15.30

Inbjudan till dig som är intresserad av LHU, Lärande för Hållbar Utveckling. Alla - pedagoger, kontaktpersoner, skolledare, samordnare och övriga är lika välkomna.

- Nätverksträffen kostar inget, alla intresserade välkomna att vara med.
- Nätverken och träffarna verkar för att stärka undervisning och utbildning i arbetet med **lärande för hållbar utveckling** enligt läroplaner och styrdokument.

Årets tema: Global Action Programme on ESD (GAP) och De Globala Hållbarhetsmålen koppling till förskola/ skola och det lokala samhället (se länkar på nästa sida)

4 GOD UTBILDNING FÖR ALLA

Mål 4.7: Att senast 2030 säkerställa att alla barn och ungdomar i skolan får de kunskaper och färdigheter som behövs för att genom en hållbar livsstil främja global hållbar utveckling:

- mänskliga rättigheter
- jämställdhet
- främjande av fred och icke-våld
- globalt medborgarskap
- kulturell mångfald

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

10.00	Kaffe/te/macka och möjlighet att vara i Framtidsmuseets utställning
10.30	Inledning med presentation
11.30	Vad är GAP, De Globala Hållbarhetsmålen och Agenda 2030?
12.00	Lunch - var och en betalar
13.00	Didaktisk koppling kring hur viktiga samhällsfrågor kan kopplas till förskolan/skolan och hur barn och unga kan bli engagerade och delaktiga.
13.45	Uppgifter och diskussioner kring skolans roll i samhället
14.30	Fika
14.45	Aktuellt inom LHU internationellt, nationellt, regionalt
15.30	Avslut

Välkomna!

Lisen Vogt, Kunskapslänken/Framtidsmuseet, lisen@framtidsmuseet.se

Anmälan till <http://px.nu/33wkg> senast 18 april

Länkar till material om GAP, de Globala Hållbarhetsmålen och Agenda 2030:

<http://swedesd.uu.se/GAP/>

<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002305/230514e.pdf>

<http://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

[http://www.fn.se/Global/Millenniemålen/Agenda2030/Agenda2030SvD-bilaga WEB.PDF](http://www.fn.se/Global/Millenniemålen/Agenda2030/Agenda2030SvD-bilagaWEB.PDF)

Välkommen till den femte nätverksträffen kring hållbart samhällsbyggande inom Bygg och anläggningsprogrammet i Dalarna

Västerbergslagens utbildningscentrum, Grängesberg 15 december kl. 12-16

Vi träffas i Bygg och anläggningsprogrammets lokaler

Program:

- **Omvärldsbevakning klimat**
- **Presentation av – Temadag för åk1 i "Hållbart och energieffektivt byggande"**
- **Grupparbete kring temadagen**

Vi utgår från Skolverkets **examensmål och kommentarmaterial** i våra resonemang. Inbjudna är skolledare, karaktärsämneslärare och gymnasiegemensamma ämneslärare från gymnasieskolor i Dalarna med BA program.

Anmälan görs till Håkan senast 7/12 där du också anmäler ev. kostönskemål

Håkan Liski
Projektledare
Gymnasial utbildning i energieffektivt byggande
Tel: 070 531 65 95
hakan.liski@edu.borlange.se

Lisen Vogt
Projektledare
Kunskapslänken
Tel: 070 675 44 32
lisen@framtidsmuseet.se

Universitets- och
högskolerådet

Den
Globala
Skolan

Det globala samhället

– en dag om integration och social hållbar utveckling

INBJUDAN TILL SEMINARIUM • MÅNDAG 30 NOVEMBER I SÄFFLE

Har du ett globalt klassrum där du möter nyanlända elever från olika delar av världen? Eller lever du i ett samhälle präglad av mångfald? Det här ett seminarium som riktar sig till dig.

Den Globala Skolan, Kunskapslänken, Lärarförbundet och FilmCentrum bjuder in till reflektion och fördjupad kunskap om social hållbar utveckling. Med social hållbarhet menar vi ett samhälle där alla individer får sina rättigheter respekterade och på lika villkor kan tillgodogöra sig kunskap, utvecklas och ha en god hälsa.

Program för dagen finns på nästa sida >>>
Varmt välkommen!

Målgrupp

Personal inom hela gymnasieskolan och grundskolans år 7-9, utbildningspolitiska beslutsfattare, ledamöter från övriga kommunala nämnder samt tjänstemän med intresse för social hållbar utveckling.

När?

Måndag 30 november kl 8.30-16.30

Var?

Herrgårdsgymnasiet i Säffle

Anmälan

Anmäl dig via webbplatsen www.denglobalaskolan.se
Seminariet är kostnadsfritt. Vi bjuder på lunch och fika.

Kontakt

Anna Mogren
anna@denglobalaskolan.com

Lisen Vogt
lisen@framtidsmuseet.se

Arrangör

Den Globala Skolan i samarbete med FilmCentrum, Kunskapslänken och Säffle kommun

SÄFFLE KOMMUN

FILMCENTRUM

Program

- 08.30-09.00** Inledning med Säfle kommun, Den Globala Skolan, Kunskapslänken och Läraförbundet Säfle
- 09.00-10.00** Vi visar delar av filmen *Franska för nybörjare*. Filmen följer en grupp elever i åldrarna 11-15 år, som nyligen anlänt till Frankrike och går i förberedelseklass för att lära sig franska. Vi får ta del av samtal, konflikter och glädjeämnen hos ungdomar som alla bär på en önskan om att förändra sitt liv.
- 10.00-10.30** FIKA
- 10.30-11.30** *Toleransprojektet och dess pedagogiska modell*
Christer Mattsson, lärare, enhetschef, tillförordnad föreståndare för nyinrättade Segerstedtinstitutet och grundare av Kungälvsmodellen. Kungälvsmodellen vill skapa förståelse för vilka drivkrafter som ligger bakom ett rasistiskt och främlingsfientligt beteende, för att därefter kunna möta eleven med dialog och kraftfulla pedagogiska insatser.
- 11.30-12.15** *Samverkan för hållbar samhällsbyggnad*
Martin Westin SWEDESU/Uppsala Universitet delar med sig av modeller för hur lärande och samarbete kan skapa hållbara kommuner. Martin har arbetat med deliberativ planering med fokus på utbildningsfrågor och hållbar utveckling på statliga myndigheter, i kommunal förvaltning, i civilsamhället samt på Utrikesdepartementet. De senaste fem åren har han ägnat åt forskning och utveckling inom stadsplanering i Sverige och internationellt.
- 12.15-13.15** LUNCH
- 13.15-16.15** *Workshop-pass inklusive fika*
Under eftermiddagen kommer samtliga tre aktörer från förmiddagen att erbjuda deltagaraktiva workshop-pass. Även konkreta metoder inom lärande för hållbar utveckling erbjuds under Den Globala Skolans och Kunskapslänkens workshop-pass. Passen delas upp i två spår – ett för pedagoger och ett för politiker och tjänstemän, där Säfle kommun har möjlighet att bjuda in verksamma och intresserade inom området hållbar utveckling.
- Workshops för pedagoger (alla deltar i samtliga workshops)
 1. Toleransarbete i klassrummet – Christer Mattsson
 2. Att arbeta med film som pedagogiskt verktyg – Filmcentrum
 3. Pedagogiska verktyg inom hållbar utveckling – Den Globala Skolan och Kunskapslänken
 - Workshops för politiker och tjänstemän (en workshop hela eftermiddagen)
Samverkan för hållbar samhällsbyggnad – Martin Westin.
Workshopen utgår från samverkanscase, som deltagarna tillsammans identifierar, och fokuserar på möjligheter och begränsningar.
- 16.15** *Avrundning och avslut*
- 16.30** SLUT

Martin Westin

Christer Mattsson

Den Globala Skolan arbetar i enlighet med FN:s Global Action Programme:

Alla individer inom skola och utbildning ska ses som ledare i den process som har ett globalt hållbart samhälle som mål. För detta krävs ett förändringsbenäget lärande som genom sin flexibilitet leder till aktiva handlingar, ett kritiskt förhållningssätt och ansvarstagande. På så sätt kan vi finna lösningar på globala utmaningar och aktivt bidra till en mer rättvis, fredlig, tolerant, inkluderande, trygg och hållbar värld. Lokalt och globalt – nu och i framtiden.

Kunskapslänken 20151103 - 20160630

Regionala aktiviteter i Kalmar, Kronoberg och Blekinge län

Projektets regionala mål:

- *Formalisera regionala noder som finansieras av regionala myndigheter/organisationer i de regioner som idag omfattas av projektet Kunskapslänken.*
- *Vidareutveckla och befästa uppbyggda nätverk på nationell och **regional** nivå.*

Regionala dialogmöten

De dialogmöten som påbörjades i de tre länen under senare delen av KNUT- projektet och Kunskapslänken våren 2015 har fortsatt i denna fortsättning av projektet.

Syftet med dialogmötena har varit att diskutera regional samverkan för utbildning och lärande som viktiga faktorer för att uppnå nationella och regionala mål för hållbar samhällsutveckling. Eftersom dessa frågor och utmaningar är sektorsövergripande och att det ofta är i mötet mellan olika kompetenser och samhällssektorer som nya idéer tar form har flera olika regionala aktörer deltagit i samtalen. Här har funnits representanter från länsstyrelserna, regionförbunden, Science centers, kommunala utvecklingsledare, AV-media, universitet, högskolor, folkhögskolor m.fl. Aktörer som på olika sätt verkar för regional hållbar samhällsutveckling och/eller skolutveckling.

Samtalen har byggt på identifierade behov av en sammanhållen organisation för att stödja kommuner, skolor och pedagoger i deras uppdrag att implementera lärande för hållbar utveckling i all undervisning. Något som bland annat framkommit i resultaten från de regionala kartläggningarna om skolors arbete med lärande för hållbar utveckling som genomfördes under tidig vår 2015 i de tre länen. En annan del i samtalsunderlaget har varit att presentera resultaten från de regionala insatserna under KNUT- projektet och framförallt peka på de skrivningar kring lärande för hållbar utveckling som projektet medverkat till att få med i flera av de regionala utvecklingsstrategierna och åtgärdsprogrammen för miljömålen.

Ambitionen har varit att dialogmötena skulle resultera i att enas kring varför en regional nod för lärande för hållbar utveckling behövs, vad den skulle ha som uppgift och hur den skulle kunna organiseras och finansieras. Frågeställningar kring detta har funnits med på agendan på de regionala dialogmötena.

Statistik visar att regionens mindre kommuner sällan deltar i skolutvecklingsinsatser initierade av Skolverket och inte heller tar del av andra satsningar som genomförs av nationella aktörer som Naturskyddsföreningen och Håll Sverige Rent. Ett mervärde för regionen att stödja regionala noder vore att fler skolor skulle få del av nationella skolutvecklingsinsatser och därmed också möjliggöra en mer likvärdig skola.

Resultat

Eftersom samtalen utgått från länens olika förutsättningar och ofta varit kopplade till personliga ställningstagande hos de personer som representerat inbjudna organisationer har tillvägagångssättet för att driva frågan framåt sett olika ut och arbetet kommit olika långt i de tre länen.

I **Kalmar län** har processen fått fart framförallt genom att Länsstyrelsen i sitt åtgärdsprogram för att nå miljömålen under punkten Klimat skrivit in "utbildningsinsatser och skapande av en regional nod för lärande för hållbar utveckling" som första åtgärd.

http://www.lansstyrelsen.se/kalmar/SiteCollectionDocuments/Gemensam/Sv/miljo-och-klimat/miljomal/atgardsprog_miljomal_web.pdf

2015-12-16

Kalmar län föregångare i arbetet med att tydliggöra skolans roll i den hållbara samhällsutvecklingen

Projektet Kunskapslänken har fått fortsatt finansiering av Energimyndigheten för att forma en nationell kunskapsorganisation för lärande för hållbar utveckling.

Energikontor Sydost har inom ramen för projektet Kunskapslänken verkat för att tydliggöra lärandets betydelse för att nå uppsatta mål för en hållbar samhällsutveckling på regional nivå. Som ett resultat av detta har nu Länsstyrelsen Kalmar län, som landets första regionala organisation, angett "utbildningsinsatser och skapandet av en regional nod för lärande för hållbar utveckling" som första åtgärd under temat klimat i det **regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen**.

Kunskapslänken ska möjliggöra att resultat från projekt och forskning, myndigheters uppdrag och organisationers undervisningsmaterial och lärandekoncept inom hållbar samhällsutveckling når barn och unga i hela landet. Detta ska ske genom att skapa regionala kunskapsnoder.

Mer om **Kunskapslänken**

Detta i sin tur var ett resultat av tidigare dialogmöten som gav input till Länsstyrelsens arbete med åtgärdsprogrammet. Tydliggörandet från Länsstyrelsen att också ge Energikontor Sydost ansvaret att driva denna åtgärd banade väg för fortsatta samtal med andra aktörer i länet som skulle kunna bidra i arbetet. Energikontor Sydost i samverkan med Länsstyrelsen bjöd in presumtiva samverkansparter till ett möte i februari 2016. Huvudfrågan var att diskutera formerna för en regional nod, vilken uppgift noden skulle ha och hur den skulle finansieras. Bilaga 1.

Resultaten från den genomförda kartläggningen om skolors arbete med lärande för hållbar utveckling fanns med i underlaget liksom tidigare samsyn kring behovet av samordnade insatser och spridning av goda exempel på metoder och verktyg.

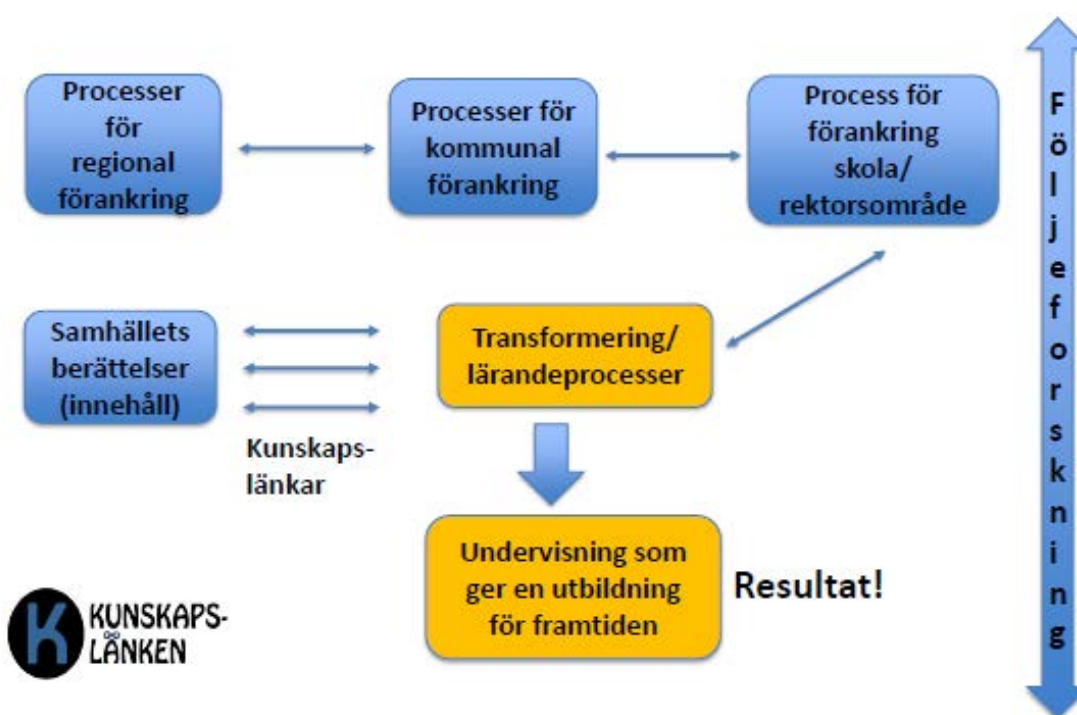
Varje person presenterade sin organisations skolsatsningar och hur de kan bidra i en regional nod. Målet för mötet var att som en första åtgärd för att komma några steg framåt genomföra en regional konferens och föreslå programinnehåll och datum för genomförandet. Målgruppen för konferensen skulle vara länets kommunchefer, kommunstyrelseordföranden och skolchefer samt representanter för Landstinget, Regionförbundet i Kalmar län, näringslivsorganisationer och fackliga organisationer. Bilaga 2.

Formerna och programinnehåll för konferensen har diskuterats och fastställts under våren och veckan före midsommar skickades en blänkare, "Save the date" ut till målgruppen. Se bilaga 3.

Syfte med konferensen är att få frågan om- och behovet av en utvecklingsprocess för att implementera lärandet för hållbar utveckling i undervisningen belyst och att några kommuner visar intresse att delta i en sådan process.

Konferensen som ska genomföras den 6 oktober i Kalmar blir då steg två i den förankringsprocess som Kunskapslänken identifierat som en viktig faktor för att nå långsiktiga resultat av utvecklingsarbetet

Processtruktur för implementering av Agenda 2030 i utbildningen

Frågan om finansiering för att koordinera arbetet i en regional nod har förts med Regionförbundet Kalmar län som varit representerat vid samtliga möten under våren. Därutöver har en fråga om finansiering, kompletterad med en projektplan för Kalmar län som underlag, ställts direkt till Regionförbundet i Kalmar läns beredningsmöte som i ett första skede avslogs. Frågan gällde delfinansiering av en koordinator och en processledare i Kalmar län. Representanten från Linnéuniversitet som är ledamot i regionförbundets styrelse har tagit frågan vidare.

Även om finansieringsfrågan inte är löst före sommaren kommer konferensen genomföras under hösten 2016 med finansiellt stöd från Länsstyrelsen Kalmar län. Kalmar läns vilja och ambition att verka för en regional nod för lärande för hållbar utveckling kommer att användas som gott exempel i första hand i de två övriga sydostlänen. Exemplet har också spridits till andra län i Sverige genom marknadsföring i Kunskapslänken och via Lena Sommestad som samordnare för länsstyrelserna i Sverige och ledamot i Miljömålsrådet.

Några av representanter från de regionala organisationer som deltar i utvecklingsprocessen kommer sedan att utgöra referensgrupp i den regionala noden och i sin tur bilda nätverk i och mellan de kommuner som visar intresse att delta.

I **Kronobergs län** är det framförallt tidigare samarbete mellan KNUT-projektet, Växjö kommun och Region Kronoberg som fått upp frågan om lärande för hållbar utveckling på agendan. KNUT-projektet bidrog också till att flera åtgärder i Länsstyrelsen Kronobergs åtgärdsprogram för att nå miljömålen tydliggör vikten av lärande och målgruppen barn och unga.

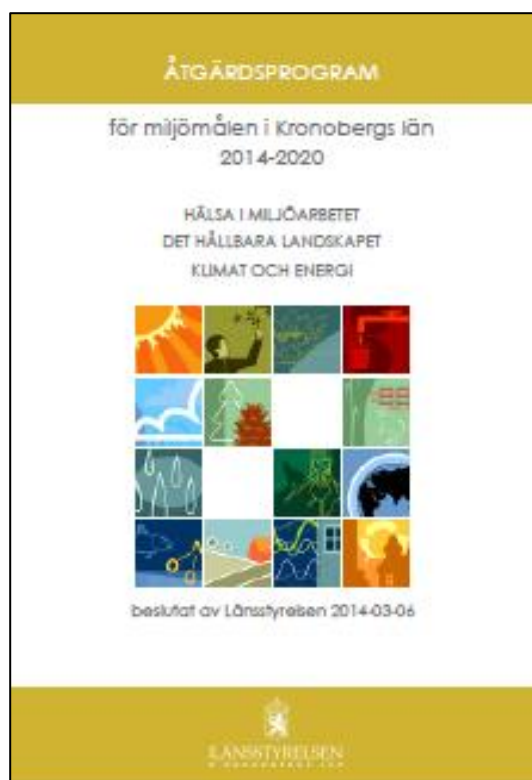
Här står bland annat:

Lärande för hållbar utveckling

En av de viktigaste målgrupperna för informationsinsatser är barn och ungdomar. Inte minst genom den påverkan de kan ha på sina föräldrar. Skolan är här den självklara aktören, men lärarna behöver stöd för att kunna integrera klimat- och energiaspekter i undervisningen. KNUT-projektet är ett bra exempel på hur stöd kan ges.

Skapa ett regionalt resurscentra som stöd för skolläda och pedagoger

Studier visar att pedagoger behöver stöd för att kunna integrera – och förändra innehållet gällande klimat-, energi och hållbarhetsfrågorna i undervisningen, så att den blir relevant för eleverna. Energikontor Sydost har via sina skolutvecklingsprojekt bra verktyg och nätverk för att stödja skolorna i det arbete.

Även Länsstyrelsen Kronoberg har tydliggjort behovet av ett regionalt resurscentra men har inte arbetet aktivt för att förverkliga detta och inte heller tillfört några medel för åtgärder. Samtal för att planera åtgärder, med hänvisning till Länsstyrelsen Kronobergs åtgärdsprogram för miljömålen och Region Kronobergs utvecklingsstrategi "Gröna Kronoberg", har förts med de regionala parterna vid flera tillfällen. Viljan och intresse att starta utvecklingsprocesser i länet finns men där Länsstyrelsen Kronoberg hänvisar till bristande finansieringsmöjligheter och ett redan pågående projekt skolprojekt som de stöttar med medel, Mot nya höjder, <http://motnyahojder.com/>. Här sågs möjligheter till samordning där Kunskapslänken kan tillföra det projektet kompetensutveckling för pedagoger och använda projektet som språngbräda och ingång för lärande för hållbar utveckling.

För att medverka till finansiering av utvecklingsprocesser kring detta vill Region Kronoberg först veta vilka kommuner som har intresse av att delta i en sådan process och att dessa skriver någon form av avsiktsförklaring för medverkan.

Region Kronoberg valde här en annan väg för den kommunala förankringen och arbetet med detta kunde inte komma igång före sommaren pga av osäker finansiering. I detta fall har man fastnat i ett ekorrhjul där finansiering saknas för att få kommunal förankring, något som behövs för att få möjlighet till regional finansiering.

Även i **Blekinge län** har samtal förts med de regionala organisationerna Länsstyrelsen Blekinge, Region Blekinge, Blekinge Tekniska Högskola och Creativum Science Center. Flera andra aktörer och enskilda skolor har visat intresse att vara delaktiga i en utvecklingsprocess med har i detta skede inte varit involverade i samtalen. Detta var ett aktivt ställningstagande från Region Blekinge och Länsstyrelsen Blekinge då man först ville ta fram ett förslag på handlingsplan/projektplan att ha som arbetsmaterial i samtalen. En av representanterna för Region Blekinge är skolsamordnare i länet och har i två steg förankrat idén om regional nod för lärande för hållbar utveckling hos skolcheferna i länets fem kommuner. Planen var att dessa skulle inbjudas till konferensen i Kalmar den 6 oktober men eftersom man inte kommit lika långt i den regionala förankringen får man nog avvakta med detta. En plan måste finnas hur man "tar hand om" de kommuner som visar sig vilja delta en skolutvecklingsprocess och den planen finns inte än vilket dels beror på osäkerhet kring finansiering för koordinering och processledare. Länsstyrelsen Blekinge och Region Blekinge reviderar nu sitt åtgärdsprogram för miljömålen och här har Kunskapslänken genom Energikontor Sydost kunnat ge förslag till liknande skrivningar som i Länsstyrelsen Kalmar åtgärdsprogram. Att tydligt peka ut lärande och utbildning och skapandet av en regional nod för lärande för hållbar utveckling som en faktor för att nå miljömålen vore ett steg på rätt väg. Minnesanteckningar från dialogmöte i januari 2016, bilaga 4.

Övriga regionala aktiviteter i syfte att nå projektets mål

Energiting Sydost

Energikontor Sydosts årliga konferens Energiting Sydost genomfördes i november 2015 i Västervik. Årets barn och ungdomsperspektiv bestod av politikerutfrågning där tre elever från Västerviks gymnasium ställde lokala och regionala politiker mot väggen i frågor kring hållbar utveckling. Eleverna gjorde detta inom ramen för sina gymnasiearbeten. Frågorna handlade om allt från hur effekter på klimatförändringarna kunde drabba regionen och vilken beredskap som finns för detta i länet till varför ungdomar inte fått vara med i processen att ta fram Västerviks kommuns renhållnings- avfallsplan.

Noa Bertilsson, Frida Lindberg och Rebecka Marthall, Västerviks gymnasium

Moderator för utfrågningen var Thomas Kåberger som hjälpte ungdomarna att vässa till frågorna och lät inte politikerna "komma undan". Medverkande politiker var bland annat Akko Carlsson (MP), lokal och regionpolitiker som också sitter med i miljöpartiets styrelse, Leif Larsson (C) vice ordförande Regionförbundet Kalmar län och Tomas Kronståhl, kommunstyrelsens ordförande i Västervik.

Thomas Kåberger leder utfrågningen vid Energiting Sydost.

I februari 2016 presenterades Kunskapslänken på ett **nätverksmöte med regionens Energi- och klimatrådgivare** arrangerad av RUL, Energikontor Sydost. Vid detta tillfälle diskuterades hur EKR:s arbete är kopplade till de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030, där utbildning och lärande kommer igen i flera mål med anknytning till klimat och energifrågorna. Här fick projektledaren för Kunskapslänken kontakt med en konsult inom energisektorn som avslutat sin gymnasieutbildning på energiprogrammet några år tidigare. Ett samtal fördes om undervisningens innehåll som enligt konsulten inte hade haft några inslag av energieffektivisering vare sig av praktisk karaktär eller rent teoretiskt. Samtalet ledde fram till en samsyn om behovet av att detta borde belysas och åtgärdas med input från Energimyndigheten och regionala energikontor. Här skulle Energimyndighetens NNE utbildning och insatsen "Nya glasögon" kunna utgöra ett grundkoncept att utveckla för gymnasielärare på energiprogrammen.

Kunskapslänken medverkade på en konferensen **Giftfri upphandling – en kunskapsdag om farliga kemikalier i barns närmiljö** arrangerad av Länsstyrelsen Kalmar och Regionförbundet i Kalmar län i samverkan med Kemikalieinspektionen. Här presenterades den samverkan Kunskapslänken har med Håll Sverige Rent där deras tema giftfria förskolor skulle kunna vara en ingång för att implementera ett lärande för hållbar utveckling på förskolor i Kalmar län.

Den 4 mars bjöd Växjö kommun i samverkan med Skolverket, in till en **mingelmässa för ett samtal om hur man som lärare möter framtidens arbetskraft. Hur tänker de jobba med eleverna för att möta arbetslivets behov? Hur kan det bli en bättre matchning?**

Lärare från skolor i kommunen skulle prata om sina erfarenheter kring studie- och yrkesvägledning som ett av sina pedagogiska uppdrag. Flera skolor hade deltagit i ett utvecklingsprojekt lett av Skolverket som syftade till att hitta verktyg och metoder för att klara uppdraget. I diskussion med representanterna för Skolverket och medverkande forskare från Karlstad universitet kunde vi konstatera att processen man använt för detta ändamål direkt kan appliceras på en utvecklingsprocess för implementering av lärande för hållbar utveckling. Det bästa vore också om man kan låta frågor kring hållbar utveckling involveras i pågående arbete inom studie och yrkesvägledning.

Miljömålsdagarna i Växjö april 2016

En konferens i samverkan mellan Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Naturvårdsverket och RUS, regional utveckling & samverkan. Under konferensen gavs möjlighet att presentera resultat från tidigare KNUT-projektets och nu Kunskapslänkens arbete för att få med utbildning och lärande i Kronobergs läns olika utvecklingsdokument. Tillfälle gavs också till samtal med presumtiva samverkansparter och finansiärer på både nationell och regional nivå för ett fortsatt utvecklingsarbete. Bland annat med representanter för Naturvårdsverket och ordförande i Miljömålsrådet, Maria Wetterstrand, som i sitt anförande sade sig vilja *"stödja nationella kunskapscentra för att ta vara på och sprida det som görs för att ställa om till en hållbar utveckling"*. Frågan om detta även kunde gälla ett nationellt kunskapscentra för Lärande och utbildning fick positiv respons av Maria Wetterstrand.

Elever från Pilbäcksskolan deltar på Miljömålsdagarna i Växjö och berättar HUR man blir en miljöriddare.

Projektägare och nationell koordinator

Som projektägare för Kunskapslänken har projektledaren på Energikontor Sydost varit ansvarig för projektets ekonomi och genomförande. Projektledaren har fungerat som nationell koordinator, deltagit på alla träffar och konferenser där Kunskapslänken varit representerad samt tagit initiativ till kontakter på myndigheter, departement och andra organisationer som på olika sätt kunnat bidra till att Kunskapslänkens övergripande syfte och mål kunde nås.

Slutsatser

De insatser som genomförts i regionen under KNUT-projektet och nu Kunskapslänken visar på de behov som finns för stöd i implementeringen av lärande för hållbar utveckling där frågor kring energi, klimat och miljö har stort fokus i flertalet ämnen och kursplaner. Under åren har frågan lyfts från att ha bedrivits som aktiviteter eller teman på enskilda skolor till att bli en del i skolutvecklingsprocesser kopplade till regionens utvecklingsstrategier och åtgärdsprogram för miljö och energifrågorna. Erfarenheterna från projekten har gett kunskap och insikten om att lärandet måste få ett relevant innehåll genom att länkas till samhällets berättelser och att processer för ett sådant utvecklingsarbete måste förankras på regional och lokal nivå. Den regionala förankringen och uppbyggda nätverk som skapats under projektens gång har spridits som koncept nationellt och ses som ett framgångskoncept för få igång insatser för implementering av lärande för hållbar utveckling. Fortsatta hinder för detta arbete är avsaknaden av medel för att forma regionala kunskapsnoder som kan samordna insatserna och verka som processledare på skolor runt om i regionen. En samsyn finns i de tre länen om behovet av koordinering och länkar både, horisontella och vertikala, för att komma vidare i arbetet men ser svårigheter att skapa långsiktig finansiering för detta då insatser mot barn och unga inte matchar riktlinjerna för stöd genom regionala strukturfonder och andra utvecklingsprojekt. Det har tagit många år att få frågan om barn och ungas delaktighet- och utbildningens betydelse för att nå målen för hållbar utveckling lyft till den nivån som är idag. Och mer tid behövs för att också få de regionala organisationerna avsätta medel för åtgärder som stödjer detta. Slutsatser som kan jämföras med de andra regionerna som ingått i KNUT-projektet och Kunskapslänken och från insatserna på den nationella nivån. I dagsläget finns ingen finansiering för fortsatt arbete vare sig regionalt eller nationellt. Projektledningen för Kunskapslänken hoppas få ett av prisen från UNESCO-Japan priset för utbildning för hållbar utveckling 2016 där Kunskapslänken blev nominerad av Utbildningsdepartementet. Ansökan om finansiering för hösten 2016 har skickats till Utbildningsdepartementet och ansökningar kommer att skickas till Energimyndigheten genom utlysningen att driva energi- och klimatkätor och genom Naturvårdsverkets nationella satsning Klimatklivet.

Oskarshamn den 14 juli 2016

Kerstin Eriksson
Projektledare

Projektledare/nationell koordinator

Bilagor

Dokumentation från
processen i Kalmar län
1. Inbjudan till dialogmöte
2. Minnesanteckningar
3. "Save the date"
4. Minnesanteckningar från
dialogmöte Blekinge

Dialogmöte i syfte att utveckla en regional nod för Lärande för hållbar utveckling

Länsstyrelsen Kalmar län den 16 februari 10.00 – 12.00

Samling och fika från 9.30

- **Länsstyrelsens åtgärdsprogram för att nå miljömålen**
 - första åtgärden under temat klimat *"utbildningsinsatser och skapandet av en regional nod för lärande för hållbar utveckling"*
- **Projektet Kunskapslänken – hänt sedan sist**
- **En regional nod för lärande för hållbar utveckling – Kunskapslänken Kalmar län**
Diskussion kring:
 - innehåll
 - aktörer
 - tidsplan
 - finansiering
- **Kick off – regional konferens i samverkan med Blekinge och Kronoberg**
- **Utvecklingsprocesser kopplade till hållbar utveckling – i länet, i kommuner, på skolor, i civilsamhället.....**
 - pågående
 - planerade
 - genomförda, att använda som goda exempel
- **Förslag på fortsatt process**

Välkomna hälsar

Kerstin Eriksson

Energikontor Sydost/Kunskapslänken

Linda Linde Corneliusson

Länsstyrelsen Kalmar län

Dialogmöte i syfte att utveckla en regional nod för Lärande för hållbar utveckling

Länsstyrelsen Kalmar län den 16 februari

Deltagare

Dan Frendin	Stagneliusskolan
Hugo Delavaux	Skogsstyrelsen
Markus Nord	Naturum Västervik
Renate Foks	Kalmar kommun/ostkustens vattensamling
Ragnar Olsson	Regionförbundet Kalmar län/Linnéuniversitetet
Maria Kriivel	AV-media
Hanna Carlsson	AV-media
Linda C Linde	Länsstyrelsen Kalmar län
Alexander Högberg	Ung Företagsamhet i Kalmar län
Clas Wolke	Kalmar kommun, Barn- och ungdomsförvaltningen
Kerstin Eriksson	Energikontor Sydost, projektet Kunskapslänken

Meddelat förhinder

Gun Lindberg	Västerviks kommun
Peo Fahlström	Regionförbundet Kalmar län
Örjan Molander	Kalmar läns museum
Carolina Gunnarsson	Regionförbundet Kalmar län
Cilla Ilhammar	Regionförbundet Kalmar län
Elvira Laneborg	Mörbylånga Kommun
Hans Gustavsson	Kalmarsunds gymnasieförbund

Minnesanteckningar

Hållbar utveckling och god livsmiljö i Kalmar län -Länsstyrelsens åtgärdsprogram för att nå miljömålen

- Linda inleder med att hälsa alla välkomna till Länsstyrelsen och presenterar Länsstyrelsens åtgärdsprogram för att nå miljömålen där första åtgärden under temat klimat är *"utbildningsinsatser och skapandet av en regional nod för lärande för hållbar utveckling"*. Syftet med åtgärdsprogrammet är att få med miljömålen i samhällsutvecklingen. Många aktörer var involverade i remissförfarandet under 2015 som resulterade i 98 åtgärder fördelade på fem teman. Under varje åtgärd finns en föreslagen huvudaktör och medaktörer och i åtgärden ovan är Energikontor Sydost föreslagen som huvudaktör och som medaktörer flera av organisationerna som är inbjudna till detta möte. Åtgärden spänner över alla 16 miljömålen varför det är viktigt att medaktörerna också representerar många olika intresseområden.

KNUT-projektet och Kunskapslänken

- Kerstin presenterar projekten KNUT och Kunskapslänken, som flera olika aktörer i Kalmar län varit delaktiga i, och arbetet med att få fortsatt regional och nationell projektfinansiering för att fullfölja uppdraget enligt projektplanen i Kunskapslänken. Att forma regionala noder för lärande för hållbar utveckling är ett av de övergripande målen i projektet Kunskapslänken. Länsstyrelsen Kalmar län är nu först ut med att tydliggöra lärandets betydelse för en hållbar utveckling och banar därmed väg för andra regioner att följa efter. Kunskapslänken har marknadsfört detta via sina kanaler och i direktkontakt med myndigheter, departement och andra regionala aktörer.

Energikontor Sydost, som föreslagen huvudaktör för *"utbildningsinsatser och skapandet av en regional nod för lärande för hållbar utveckling"*, kommer att genomföra denna åtgärd i bred sektorsövergripande samverkan mellan aktörer i länet. Som ett första steg ska en plan för åtgärden tas fram och utifrån den ska både regionala och nationella medel sökas för genomförande. Dagens möte är det första i processen för att forma en regional kunskapsnod för lärande för hållbar utveckling i Kalmar län.

- **En regional kunskapsnod för lärande för hållbar utveckling – Kunskapslänken Kalmar län**
Vi inleder en allmän diskussion kring innehåll, aktörer, tidsplan och finansiering.

Nedan ett axplock av framkomna synpunkter:

(LHU=Lärande för hållbar utveckling)

Hållbar utveckling ska finnas med i all undervisning – inte bara i ämnena naturvetenskap och teknik.

Nya strukturer måste till för att jobba med LHU och att LHU blir utgångspunkten i undervisningen.

En "feghet" upplevs hos lärare som inte vågar "ta steget" och de som kan lösa problemet ger inga resurser för att komma igång. Det räcker inte heller med mer resurser utan man måste skifta fokus.

Integrationsproblematiken kan kanske vara en ingång för att komma ifrån fokus på miljö och teknik.

Kalmarsundsskolan kommer att jobba med LHU som en röd tråd från åk 1-9. **Kan den skolan bli en "pilotskola" i uppbyggnaden av en regional nod?**

Svårt att få med skolledarna och man får gå försiktigt fram och så små frön som på sikt kan gro till ett positivt ställningstagande.

Lärare vill inte "ha nåt nytt" därför kan det vara bra att hitta ingångar i pågående utvecklingsarbete inom andra områden som tex ITKT. En nod kan på ett konkret sätt hjälpa lärarna med ingångar och innehåll i undervisningen.

Viktigt att lita på lärarna och deras kompetens – en kunskapsnod ska inte visa vad som ska göras utan vara ett stöd i det som görs. Tex via pedagogiska planeringar som AV-media tillhandahåller?

Stöd kan ges i form av "lärandecase", som tex det material som tagits fram av utbildningsförvaltningen i Kalmar kommun som ett resultat av ett tidigare projektarbete "Hållbara kliv". Detta material, för åk 1-9, kan utgöra ett case i en kompetensutvecklingsprocess.

Alla ämnen hör ihop och ett ämnesövergripande arbetssätt behövs för att barn och unga lättare ska förstå helheten och kunna involveras i samhällsutvecklingen. UF har undervisningsmaterial som bidrar till ämnesövergripande undervisning.

Viktigt att hitta sätt att "marknadsföra" den regionala kunskapsnoden som ett stöd som underlättar pedagogers/skolors uppdrag att implementera lärandet för hållbar utveckling samtidigt som det tillförs metoder och verktyg som kan appliceras på skolutveckling i stort.

Innehåll

En regional kunskapsnod för implementering av lärande för hållbar utveckling (LHU) har som mål att initiera och stötta kompetensutvecklings- och skolutvecklingsprocesser för skolledare och pedagoger i länet. Processerna bygger på kollegialt lärande där "lärandecase" med olika teman möjliggör såväl nya metoder och verktyg som nytt kunskapsinnehåll anpassade till pedagogers/skolor/kommuners förutsättningar och behov.

Kompetensutvecklingsprocesserna och "lärandecasen" som tas fram ska utgå från förskolors och skolors läroplaner och kopplas till regionens mål och utvecklingsstrategier, som Länsstyrelsen Kalmar läns åtgärdsprogram för att nå miljömålen, Regionförbundet Kalmar läns strategi för fossilbränslefri region samt kommunala mål.

Pedagoger som deltagit i en kompetensutvecklingsprocess kan förhoppningsvis erbjudas fördjupad kunskapsuppbyggnad genom kurser eller uppdragsutbildning anordnade av Linnéuniversitetet.

Aktörer i en regional kunskapsnod för LHU bör utgöras av organisationer som i sina uppdrag har uttalat skolan som viktig part i den hållbara samhällsutvecklingen och som kan bidra med kompetens och resurser som matchar ovan beskrivna innehåll. De aktörer som bjudits in till detta möte är exempel på organisationer som kan utgöra "basen" i noden där aktörer kan komma till under processens gång. En mindre styrgrupp bör utses.

Förslag på **tidsplan** för processen att skapa en regional kunskapsnod för LHU och påbörja utvecklingsprocesser finns med i **bilaga 2**.

Energi kontor Sydost kommer under våren att söka projektmedel för att **finansiera** processen med tillhörande aktiviteter via Regionförbundet Kalmar län och från Naturvårdsverkets satsning *Klimatklivet* via Länsstyrelsen Kalmar län. Som medfinansiering söks nationella medel för en fortsatt finansiering av projektet Kunskapslänken.

- Kick off – regional konferens med fokus på lärandets betydelse för att nå målen för en hållbar samhällsutveckling**

Förslag på innehåll för en regional konferens finns i **bilaga 1, bild 30**. Här saknas det regionala perspektivet som bör presenteras av representanter från Länsstyrelsen och Regionförbundet. Exempel på konferensinnehåll finns här www.utbyten.se/sv/Program/Program-A---O/Den-Globala-Skolan/Seminarier/?SemId=8914&Action=View och en förklaring till varför Martin Westin finns föreslagen som föreläsare. Frågan om Gustaf Fridolins medverkan är ställd till Utbildningsdepartementet, så fort vi får svar fastställs datumet för konferensen.
- Insatser/aktiviteter kopplade till hållbar utveckling – i länet, i kommuner, på skolor, i civilsamhället**

Samtliga inbjudna aktörer har pågående och/eller driver på för att få igång aktiviteter inom området hållbar utveckling. Här finns dels aktiviteter som är kopplade till nationella insatser som tex *Skogen i skolan* (Föreningen Skogen), *Barnens hav* (Naturskyddsföreningen) och Kemikaliefria förskolor (Håll Sverige Rent/Kemikalieinspektionen) samt insatser som initierats regionalt/lokalt, tex. Naturum i Västervik. Förslag på andra nationella insatser som kan anpassas till ett lokalt/regionalt perspektiv presenteras i **bilaga 1 bilderna 31-34**.
- Förslag på fortsatt process**

Ett antal lärare tillfrågas om intresse att ingå i en grupp med ansvar att ta fram förslag på en kompetensutvecklingsprocess och utveckla olika "lärandecase". Peo Fahlström, handläggare för lärande och kompetensförsörjning på Regionförbundet Kalmar län, får i uppdrag att i sitt nätverk hitta lämpliga lärare. **Hur ska deras tid för detta finansieras?** Förslag på fortsatt process/aktivitetsplan finns med i **bilaga 2**.

Oskarshamn 2016-03-03

Kerstin Eriksson

Projektledare

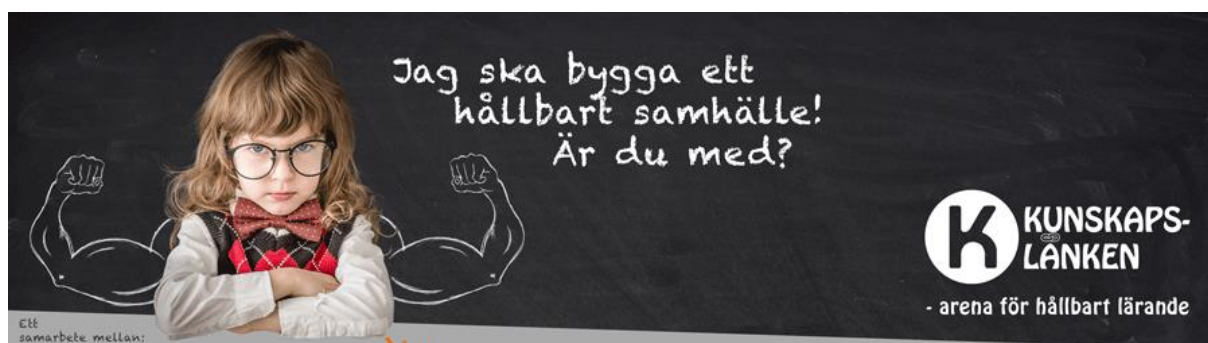
Energi kontor Sydost/Kunskapslänken

Tillbaka till framtiden!

Strategiskt samtal om hur vi länkar ihop samhällsutmaningarna med barn och unga i skolan.

6 oktober med start klockan 12.00 – Residenset i Kalmar.

SAVE THE DATE!

Vattenbrist, folkhälsofrågor, klimatförändringar, integration och minskad biologisk mångfald! Listan på våra samhällsutmaningar är lång. Att vi måste utveckla vårt län hållbart, det vet vi – men hur länkar vi in barn och unga i skolan i det arbetet?

Välkommen till ett strategiskt samtal där du får diskutera, fundera och samskapa en strategi för hur barn och unga i skolan ska få lära sig om och vara en del av den hållbara utvecklingen och arbetet med agenda 2013 i Kalmar län.

Konferensen riktar sig till: Kommunstyrelsens ordförande, ordföranden i utbildningsnämnd, eller motsvarande, kommunchef, utbildning/skolchef, Landstingsdirektör, landstingsråd för folkhälsofrågor samt chef ansvarig för folkhälsofrågor vid Landstinget, regionstyrelsens ordförande vid Regionförbundet, regiondirektör samt ansvarig chef för frågor som rör barn, unga och skola vid Regionförbundet, Svenskt näringsliv Kalmar län, regionstyrelsens ordförande för Handelskammaren Kalmar län, Ung företagsamhet, Linneuniversitetets fakultet för samhällsvetenskap och fackliga organisationer. Inbjudan och program kommer efter sommaren, notera datumet 6 oktober redan nu.

Arrangörer: Länsstyrelsen Kalmar län och Energikontor Sydost.

Länsstyrelsen
Kalmar län

energi**kontor**
sydost

Minnesanteckningar från möte med Region Blekinge, Länsstyrelsen Blekinge och projektet Kunskapslänken 2016-01-11

Deltagare:

Monika Oredsson, Region Blekinge
Katarina Johansson, Region Blekinge
Cecilia Näslund, Länsstyrelsen Blekinge
Kerstin Eriksson, Energi kontor Sydost, projektledare Kunskapslänken

Mötet kan ses som en uppföljning på det dialogmöte projektet Kunskapslänken bjöd in till på Kreativum den 10 juni 2015 i syfte att se vilka möjligheter det finns att forma en nod för Lärande för hållbar utveckling, LHU, i Blekinge. Detta i bred samverkan med Länsstyrelsen, Region Blekinge, Kreativum, Energi kontor Sydost, länets kommuner m.fl. Grunden för samverkan är de mål som alla parter har gemensamt, att utifrån internationella och nationella mål och riktlinjer verka för hållbar utveckling på regional nivå och att involvera skolor, barn och unga i det utvecklingsarbetet. Vilket också är helt i linje med skolans styrdokument från förskola till gymnasium.

Vi gjorde en kort resumé av KNUT-projektets och Kunskapslänkens resultat och den forskning som bedrivits parallellt med insatserna. Rapporterade resultat finns dokumenterade på <http://knutprojektet.se/>. Här finns också rapporten från den enkät kring LHU som genomfördes i Blekinge våren 2015 i samverkan mellan Kunskapslänken och Blekinge Tekniska Högskola.

En del av resultaten är kopplade till det strategiska regionala arbetet som har syftat till att LHU lyfts in som en viktig parameter för att nå målen i de regionala planer och åtgärdsprogram som tagits fram inom området hållbar utveckling. Bland annat tydliggörs detta i [Klimat- och Energi strategi för Blekinge - Åtgärder 2013-2016](#) som är framtagna i samverkan mellan Länsstyrelsen Blekinge och Klimatsamverkan Blekinge, (näringsliv, offentlig sektor och organisationer tillsammans).

Under FOKUSOMRÅDE ENGAGERA FLERA (EF), delmål EF 2. Kunskap står att:

Delområden	SMARTA mål	Åtgärder	Aktör	Tidplan
EF 2. Kunskap	Årligen anordnas minst en länsgemensam utställning, evenemang eller kompetenshöjande utbildning.	EF 2.1 Ökade och gemensamma insatser för att höja den allmänna kunskapsnivån om energi- och klimatfrågor hos politiker, tjänstemän och allmänhet.	Klimatsamverkan Blekinge Kommunerna (t.ex. energi- och klimatrådgivare, miljöstrategier)	2013/2014
		EF 2.2 Samordna insatser och resurser för att genomföra evenemang och gemensamma kampanjer, t.ex. Europeiska trafikantveckan, Testresenärprojekt, Kollektiv resdag för sjätteklassare och Earth Hour.	Klimatsamverkan Blekinge Kommunerna (t.ex. energi- och klimatrådgivare och miljöstrategier)	2013/2014

Och under delområde EF 3. Skola:

Delområden	SMARTA mål	Åtgärder	Aktör	Tidplan
EF 3. Skola	År 2020 har andelen miljöcertifierade skolor/förskolor i länet ökat till 50 %. (24 % år 2012)	EF 3.1 Miljö och klimat som "grön" tråd genom hela skolutbildningen i alla ämnen.	Kommunerna (t.ex. utbildningsnämnder)	2013/2014
		EF 3.2 Främja miljödiplomering och dyl. av skolor.	Kommunerna (t.ex. utbildningsnämnder, miljöstrategier)	2013/2014
		EF 3.3 Genomföra kampanjer med vandrande skolbussar.	Kommunerna (t.ex. utbildningsnämnder, energi- och klimatrådgivare)	2014/2015

Energi kontor Sydost har inom ramen för det nationella projektet KNUT och nu projektet Kunskapslänken skaffat kompetens och byggt nätverk gentemot universitet och högskolor, departement, myndigheter och nationella organisationer som verkar för LHU och som kan utgöra stöd och bistå med verktyg för länets pedagoger att genom kompetensutvecklingsprocesser implementera LHU i undervisningen, från förskola till gymnasium. För att göra detta möjligt måste insatserna förankras och planeras i samverkan med politiker på regional och lokal nivå samt kommunala skolchefer.

Vi pratade om att arrangera en konferens i samverkan Kronoberg och Kalmar län. Här ska tydliggöras skolans roll som en naturlig part i regionens arbete för att nå målen för hållbar samhällsutveckling. Förutom regionens landshövdingar och regiondirektörer bör någon/några nationella "dragplåster" medverka som tex Johan Rockström, Gustaf Fridolin, Isabella Lövin.... Och en skolchef som kan ta ner frågan till kommunal nivå.

Målgrupp för konferensen blir region- och lokalpolitiker och tjänstemän och skolchefer.

Lämpligt datum för en konferens kan vara från mitten av september.

Konferensen kan följas upp med en workshop för skolledare och lärare i samband med Energiting Sydost som i år genomförs i Karlshamn den 10 november.

Parallellt med planering av konferensen, som också ska fungera som en kickoff för arbetet för lärande för hållbar utveckling, behöver vi ta fram en plan för att sätta igång utvecklingsprocesser på några skolor i länet.

Inom det myndighetsnätverk som Kunskapslänken koordinerar har några uppdrag och projekt identifierats som matchar projektet Kunskapslänkens och regionens mål och syften och som skulle kunna vara ingångar för regionala utvecklingsprocesser med start i några kommuner/rektorsområden.

- Landsbygdsnätverkets projekt "Mat är livet",
http://www.landsbygdsnätverket.se/huvudomraden/omnatverket/nyhetsarkiv/nyhetsarkiv2015/idekonferenssta_rtskottformatarlivet.5.65e2a3fa1517e7237a6a8ff0.html
- Trafikverkets projekt "Attraktiva regioner 2.0", <http://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/planera-och-utreda/samhallsplanering/samspel-mellan-trafik-och-bebyggelse/planera-for-hallbara-stader-och-attraktiva-regioner/den-attraktiva-regionen/>
- Spridning av Boverkets- Trafikverkets och Folkhälsomyndighetens projekt "Det är viktigt när det är på riktigt",
online4.ineko.se/trafikverket/Product/Detail/44447
- Naturvårdsverkets roll som Sveriges fokuspunkt för genomförandet av FN:s program om hållbara livsstilar och utbildning, <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2014/11/sverige-leder-fns-globala-program-om-hallbara-livsstilar-och-utbildning-tillsammans-med-japan-och-wwf/>
- Kemikalieinspektionens samverkan med Håll Sverige Rent och Grön Flaggs nya tema om kemikalier,
<http://www.hsr.se/nyhet/2015/kemikalier-nytt-tema-i-gron-flagg>

Bäst vore att kunna samla några lärargrupper under våren för att påbörja en dialog kring detta och samtala om innehåll och utformning av en kompetensutvecklingsinsats.

Kan det "dockas in" in i andra utvecklingsprocesser?

Kan redan etablerade lärarteam utgöra grunden i sådana dialoggrupper?

Kan man använda entreprenöriellt lärande som brygga mot LHU?

Katarina kollar detta och återkommer.

Ett förslag på inbjudan till att medverka i en dialoggrupp tas fram av Kerstin och Katarina.

Kommunernas skolledare måste också få information kring detta och därigenom "så ett frö" inför kommande läsårs planering.

Idén till regionala/lokala utvecklingsprocesser måste förankras hos länets skolchefer.

Katarina lyfter frågan på möte med skolcheferna i mars då vi också bör ha datum klart för konferensen i höst.

Kompetensutvecklingsinsatserna för lärarna ska kunna följas upp med poängkurser via Linnéuniversitetet. Kontakt tas med Universitetet för att kolla om och hur detta kan genomföras.

Lärare och skolledare ska också kunna erbjudas att ingå i ett regionalt nätverk för LHU med återkommande seminarier, fortbildningsdagar och regionala konferenser.

En strategi för kompetensutvecklingsinsats tas fram i bred samverkan och erbjuds lärare/skolor/kommuner från och med läsåret 2016 – 2017.

Ovan beskrivna "skiss" kan vara en början på en process för att forma en regional nod för lärande för hållbar utveckling i Blekinge.

Oskarshamn den 22 januari 2016

Kerstin Eriksson
Projektledare